

Een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt;

De rol van sociale en psychologische factoren bij jongeren
zonder een startkwalificatie

Auteur:	M.C. van der Wal
Opleiding	Master Communication Studies Universiteit Twente, Enschede
Begeleiding:	Dr. H. Boer Mevr. S. Janssen MSc
Opdrachtgever:	Leren & Werken Project Fryslân
Begeleider:	Dhr. D. de Jonge
Datum:	2 juni 2011
Aantal pagina's:	78 pagina's

Voorwoord

Na een lange periode van afstuderen is eindelijk mijn Master thesis voor de studie Communication Studies aan de Universiteit Twente helemaal klaar.

Tijdens mijn stageperiode bij de ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen in 2009, kwam ik in aanraking met het Leren en Werken Project Fryslân. De projectleider van Friesland, dhr. Dirk de Jonge, stelde voor om onderzoek te doen op het gebied van communicatie, gedrag en jongeren zonder een startkwalificatie in Friesland. Op dit voorstel ben ik ingegaan en voor u ligt het resultaat van dit onderzoek, mijn afstudeerscriptie.

In dit voorwoord wil ik graag een aantal mensen bedanken die deze scriptie mede mogelijk hebben gemaakt. Als eerste mijn begeleiders Henk Boer en Suzanne Janssen. Iedere keer wisten zij mij weer te motiveren en op het juiste spoor te zetten tijdens het onderzoek en het schrijven van de scriptie. Daarnaast wil ik ook Dirk de Jonge, projectleider van het Leren & Werken Project Fryslân bedanken voor alle informatie en begeleiding in en rondom het project. Tevens gaat mijn dank uit naar dhr. Sies Douwina van het Jongerenpunt Heerenveen voor alle hulp met de vragenlijsten.

Als laatste wil ik mijn familie bedanken voor alle steun en toeverlaat die ik tijdens deze afstudeerperiode van hun heb gekregen. Vooral mijn moeder die samen met mij meer dan 500 enquêtes heeft uitgeprint, vastgeniet, stickers geplakt, adressen geschreven en kilometers met mij heeft gereden om ze te versturen.

Als lezer wens ik u veel plezier met het doorlezen van het onderzoek. Hopelijk kan dit onderzoek een bijdrage leveren in het ontwikkelen van een beleid ten aanzien van het bereiken en motiveren van de jongeren zonder startkwalificatie in Fryslân.

Marije van der Wal, juni 2011

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van factoren die van invloed zijn op de intentie van de jongeren zonder startkwalificatie om te gaan leren en werken. Ook heeft dit onderzoek tot praktisch doel leidraad te bieden voor het inzetten van effectieve communicatiemiddelen die de jongeren stimuleren en motiveren om te gaan deelnemen in een leerwerktraject.

Het Leren en Werken Project en zijn samenwerkende partners hebben tools ontwikkeld om de jongeren zonder startkwalificatie te motiveren om deel te nemen aan het leerwerktraject. Om deze jongeren laagdrempelig te bereiken is er een Mobiel Loket opgezet, de bus. Echter uit ervaring blijkt dat de jongeren de bus slecht bezoeken. Vanuit het project krijgt men de indruk dat de capaciteit van de bus niet optimaal wordt benut en dat het rendement laag is. Hierdoor ontwikkeld er zich een beeldvorming over de jongere dat deze niet gemotiveerd zijn, passief en als een risico voor de maatschappij. Om achter de redenen te komen waarom de jongeren geen gehoor geven aan een oproep om de bus te bezoeken en niet deelnemen aan een leerwerktraject is de volgende hoofdvraag als volgt gedefinieerd:

Welke factoren spelen een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie met betrekking tot het leren en werken?

Bij de uitwerking van de hoofdvraag, zijn er enkele vragen die naar de voorgrond treden. De hoofdvraag zal worden verdiept met twee deelvragen:

- *In hoeverre spelen de sociale factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*
- *In hoeverre spelen de psychologische factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*

De sociale factoren in dit onderzoek bestaan uit de sociale omgeving en de invloeden van de sociale omgeving op de jongere. Dit is de sociaal economische status van de ouders, maar ook het opvoedingsgedrag en opleidingsniveau van de ouders. Daarnaast zijn vrienden ook onderdeel van de sociale omgeving van de jongere. Vrienden kunnen zowel positieve als negatieve invloed op de

jongere hebben. De psychologische factoren in dit onderzoek bestaan op basis van de Theory of Planned Behavior. Deze theorie valt uiteen in de attitude, de sociale norm en de perceived behavioral control. De attitude is de manier waarop de jongere denkt over leren en werken en welke voordelen er voor de jongere zijn. De sociale norm is de druk die de jongere voelt vanuit zijn omgeving om bepaald gedrag te uiten. En de perceived behavioral control is de zelfeffectiviteit van de jongere, oftewel of de jongere zichzelf in staat acht om bepaald gedrag te uiten en de mate van control, oftewel of de jongere de situatie of het te uiten gedrag zelf onder controle heeft en mag bepalen.

De sociale en psychologische factoren zijn onderzocht door middel van een kwantitatief onderzoek. Er is een vragenlijst afgenomen onder de primaire doelgroep, namelijk jongeren zonder een startkwalificatie tot 27 jaar. De vragenlijst is op twee manieren afgenomen, via een hard-copy en een digitale versie. Daarbij is de hard-copy verspreid in twee gemeenten, namelijk de gemeente Heerenveen en de gemeente Sneek. De digitale versie is verspreid via de sociale media Hyves, door een oproep te plaatsen op de gemeente pagina's van Heerenveen, Tytsjerksteradiel en Dongeradeel. In totaal hebben er 114 jongeren meegedaan aan het onderzoek. Het doel van de vragenlijst is om zicht te krijgen in hoe jongeren denken over de belangrijkste punten van het Leren & Werken Project Fryslân.

Daarnaast is het doel van het onderzoek erachter komen in hoeverre de sociale en psychologische factoren op basis van de Theory of Planned Behavior voorspellers zijn in de onderzochte thema's om vervolgens een eventuele vertaalslag te maken naar de communicatie. De beide vragenlijsten zijn ingedeeld in drie thema's waarop onderzoek wordt verricht. Als eerste het thema, Leren en werken algemeen; het tweede thema is, het Leren & Werken Project Fryslân en als laatste en derde thema, Communicatie. Deze thema's laten zien welke voorspellers het belangrijkste zijn bij jongeren zonder een startkwalificatie in relatie tot leren en werken.

Uit het onderzoek blijkt dat de attitude en de sociale invloed de belangrijkste voorspellers van het gedrag van de jongere zonder een startkwalificatie zijn in relatie tot het leren en werken algemeen en het Leren & Werken Project Fryslân. Er moet een verschuiving plaatsvinden in de bewustwording van de jongeren. Jongeren moeten inzien dat een opleiding en een startkwalificatie op de langere termijn meer voordelen opleveren met betrekking tot een kans op een baan en inkomen. Daarnaast is het

belangrijk om niet alleen de jongere aan te spreken, maar ook de omgeving van de jongere. Jongeren voelen de druk van de ouders vooral op het gebied van werken, het hebben van een baan en geld verdienen. De ouders motiveren de jongeren niet om te gaan leren of zelfs te gaan deelnemen in het Leren & Werken Project Fryslân en het bezoeken van de bus. De ouders en ook de vrienden van de jongeren moeten ook de bewustwording meekrijgen, namelijk dat een startkwalificatie op langere termijn meer garantie biedt op de arbeidsmarkt.

Summary

The purpose of this study was to identify factors that influence the intentions of the young people without qualification to learn and work. Also, this research aims to offer the best use of communication tools that motivate young people to get involved in an apprenticeship.

The Working and Learning Project and its cooperating partners try to get the young people in the project and the information bus, but experience shows that few young people visited the bus. The people of the project get the impression that the bus cannot fully exploit its capabilities and doesn't provide additional value from the project. The absence of the young people does give them the image of lazy, not motivated and a risk to society.

To find out the reasons why young people do not attend the information bus, the main question has been formulated as follow:

What factors play a role in young people without a basic qualification in relation to learning and work?

When considering the main question, there are some questions to the forefront.

The main question will be deepened with two questions:

- *To what extent do social factors play a role in young people without a basic qualification?*
- *To what extent do psychological factors play a role in young people without a basic qualification?*

The social factors in this study include the social environment and the influences of social environment on the young. This is the socioeconomic status of parents, parenting behaviour and parents' educational background. Besides the parents friends are also part of the social environment of the young. Friends can have both positive and negative impact on young people. The psychological factors in this study are based on the Theory of Planned Behavior. This theory falls apart in the attitude, social norm and perceived behavioral control. The attitude is the way the young think about learning and work and the benefits for the young person. The social norm is that the young person feels the pressure from their environment to express certain behaviour. And perceived behavioral

control is the self-efficacy of the young, if the individual feels he or she has to express certain behaviour. The controllability of the perceived behavioral control is whether the young person thinks he or she has control over the situation.

The social and psychological factors were examined through a quantitative study. A questionnaire conducted among the primary target group, young people without a basic qualification to 27 years. The questionnaire was conducted in two ways, via a hard copy and one digital version. The hard-copy is distributed in two municipalities, namely the municipality Heerenveen and the municipality of Sneek. The digital version is distributed via the Hyves social media, by a call on the town pages of Heerenveen, Tytsjerksteradiel and Dongeradeel. There were a total of 114 youths who participated in the study. The purpose of the questionnaire is to gain insight into how young people think about the key points of the Learning and Working Project Fryslân. Another target of the investigation was to find out how the social and psychological factors based on the Theory of Planned Behaviour predict the subjects in the study, while translating them to the communication. Both questionnaires were divided into three themes on which research is conducted. First is the theme, learning and working in generally, the second theme, the Learning and Working Project Fryslân and the third and last theme, Communication. These themes show which predictors are most important to young people without a basic qualification in relation to learning and working.

The survey shows that attitudes and social influence are the main predictors of the behaviour of the young person without a basic qualification in relation to learning and working generally and Learning and Working Project Fryslân. There has to be a shift in the awareness of young people. Young people should understand that an education and a qualification in the long term are more beneficial for the younger on job opportunities and income. It is also important not only to address the young person but especially the environment around the youth. Young people are feeling the pressure of parents particularly in the areas of work, having a job and earning money. There is no motivation from the parents to the Young to learn or even to participate in the Learning and Working Project Fryslân and the bus. The parents and eventually the friends should also raise awareness that a qualification on the long-term have more benefits.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	11
1.1 Jongeren op de arbeidsmarkt.....	11
1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag	13
1.3 Opbouw rapport.....	14
2. De sociale en psychologische factoren bij leren en werken onder jongeren zonder een startkwalificatie	15
2.1 Streven naar een startkwalificatie	15
2.2 Sociale factoren bij jongeren zonder een startkwalificatie	16
2.3 Psychologische factoren bij jongeren zonder een startkwalificatie	19
3. Methode.....	22
3.1 Respondenten	22
3.2 Procedure	23
3.3 Vragenlijst.....	24
<i>Thema 1: Leren en werken algemeen.....</i>	<i>25</i>
<i>Thema 2: Leren & Werken Project Fryslân .....</i>	<i>27</i>
<i>Thema 3: Communicatiemiddelen van het Leren & Werken Project .....</i>	<i>29</i>
4. Resultaten	30
4.1 Beschrijving respondenten	30
4.2 Psychologische factoren t.o.v. Leren en Werken in het algemeen	31

Attitude t.o.v. Leren en Werken algemeen	31
Sociale omgeving t.o.v. Leren en Werken algemeen.....	32
Zelfeffectiviteit t.o.v. Leren en Werken algemeen	33
Mate van control t.o.v. Leren en Werken algemeen	34
Intentie t.o.v. Leren en Werken algemeen	34
4.3 Psychologische factoren t.o.v. Leren & Werken Project Fryslân	35
Attitude t.o.v. Leren & Werken Project	35
Sociale omgeving t.o.v. Leren & Werken Project	36
Zelfeffectiviteit t.o.v. het Mobiele Leer & Werken Loket	36
Mate van control t.o.v. het Mobiele Leer & Werken Loket	37
Intentie van het Mobiele Leer & Werken Project	37
4.4 De houding van jongeren t.o.v. de communicatie	38
4.5 Verbanden in Leren en Werken algemeen.....	39
4.6 Verbanden in Leren & Werken Project Fryslân.....	41
5. Algemene conclusie en discussie	44
5.1 Algemene conclusie	44
Leren en werken.....	44
Leren & Werken Project Fryslân	45
Communicatie.....	46
5.2 Discussie	46

5.3 Vervolgonderzoek.....	48
6. Aanbevelingen.....	49
Bestuurlijk niveau	49
Operationeel niveau	49
7. Literatuur	52
8. Verklarende woordenlijst	56
9. Bijlagen.....	58
Bijlage I Hard-copy versie: de formele en papieren enquête	58
Bijlage II Digitale versie: de informele en online enquête	64

1. Inleiding

1.1 Jongeren op de arbeidsmarkt

Door de huidige economische crisis is de werkloosheid in 2009 gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Het aanbod van werkzoekenden neemt toe, vooral onder de jongeren is de werkloosheid groot. Volgens het rapport over Kennisontwikkeling in de provincie Fryslân 2 (ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen, 2009) zijn er in Friesland alleen al 5000 tot 6000 jongeren die geen startkwalificatie hebben. Van deze groep zijn er 4000 jongeren, die werkloos zijn en geen onderwijs volgen.

Een startkwalificatie is in de huidige economische situatie van uiterst belang. Een startkwalificatie is een MBO-diploma op niveau 2 of een Havo-diploma. Mensen zonder startkwalificatie zijn kwetsbaar op de arbeidsmarkt, aangezien ze in de huidige en toekomstige economie moeten concurreren met schoolverlaters met een recente opleiding en net ontslagen werklozen met recente werkervaring.

In 2008 is het project Leren & Werken Fryslân opgericht met als doel het 'leren' te stimuleren onder werkende en werkzoekenden. Voor de crisis lag het accent op het stimuleren van het leren bij werkenden. In de huidige economie is de focus verschoven naar de jongeren zonder een startkwalificatie, omdat er voor deze groep in deze economie geen banen beschikbaar zijn. De primaire doelgroep van het Leren & Werken Project Fryslân zijn jongeren tot 27 jaar zonder een startkwalificatie, die werkzoekend of werkende zijn.

Volgens het rapport Kennisontwikkeling in de provincie Fryslân 2 (ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen, 2009) zal een tekort op goed geschoold personeel op termijn een remmende werking hebben op de inzetbaarheid van arbeidskrachten en dus een remmende werking hebben op verdere economische groei. Daarom wil het Leren & Werken Project Fryslân het leerwerktraject stimuleren, vooral onder de jongeren zonder startkwalificatie. Een leerwerktraject is erop gericht om te gaan leren en werken. Het leerwerktraject kan bestaan uit het halen van een Ervaringscertificaat (EVC), een aangepaste vorm van leren (maatwerk) of het duaal leren (BBL-opleiding). Het uiteindelijke doel van het Leren & Werken Project Fryslân is om 500 trajecten te behalen, bestaande uit duale of EVC trajecten.

Het Leren & Werken Project Fryslân is tot stand gekomen door een samenwerking van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het project is opgericht om de kenniseconomie te blijven stimuleren en de samenwerking tussen werkgevers, werknemers, werkzoekenden, overheid, Centra voor Werk en Inkomen en onderwijs te versterken. Het project is gericht op de provincie waarin het zich bevindt. Voor Friesland betekent dit dat er een Leren & Werken Project Fryslân is opgericht. Het Leren & Werken Project Fryslân bestaat uit een aantal projectpartners. Met de landelijke overheid, de provincie, gemeenten en het UWV Werkbedrijf, is de overheid sterk vertegenwoordigd in dit project. Daarnaast zijn er nog een aantal onderwijsopleiders en ondernemers die deelnemen aan dit project. Het project wordt geleid door een projectleider. Deze zorgt voor de onderlinge verbindingen tussen de projectpartners en op uitvoerend niveau tussen de adviseurs, de scholingsmakelaar en de leerwerkadviseur.

Binnen het Leren & Werken Project Fryslân is het Mobiele Leren & Werken Loket opgericht als een onderdeel en hulpmiddel. Het mobiele loket is een bus die omgebouwd is als informatie en adviescentrum en langs dorpen en steden gaat. De bus wordt vertegenwoordigd door een Scholingsmakelaar, een Werkcoach van het UWV Werkbedrijf, een jongerenconsulent van de gemeente en een RMC Jongerencoördinator. De gemeente en het UWV Werkbedrijf bepalen gezamenlijk waar en wanneer ze de bus plaatsen. De bus is opgericht om naast de bestaande structuren meer mensen uit de doelgroepen te bereiken, ze op te zoeken, met ze in gesprek te gaan en van daaruit in een passend aanbod te voorzien. Het doel van de bus is om bezoekers informatie te geven en te motiveren om een leerwerktraject te starten, en een startkwalificatie te halen.

De communicatie met de jongeren is een belangrijk onderdeel in het informeren en motiveren om een leerwerktraject te starten. De bus is een hulpmiddel om te kunnen communiceren met de jongere. Zodra de datums en standplaatsen van de bus bekend zijn wordt er op verschillende manieren gecommuniceerd met de jongeren om ze te motiveren een bezoek aan de bus te brengen. Er worden flyers van deur tot deur verspreid. In sommige regio's nodigt de Werkcoach van het UWV Werkbedrijf of de RMC jongerencoördinator zijn of haar klanten persoonlijk uit met een brief. Vaak staat in de brief dat de jongere in grote mate verplicht is om te komen. De jongeren wonen in en rondom de wijk waar de bus op dat moment staat. In de gemeente Heerenveen proberen ze de jongeren te bereiken door

buiten de bus een gesprek met voorbij komende jongeren aan te gaan. Zodra een jongere in de bus is, wordt deze aangesproken, door diegene die op dat moment beschikbaar is. Het gesprek begint vaak met het vragen naar de leeftijd, achtergrond, school, werk, verdiensten, wat ze in hun vrije tijd doen en wat hun interesses zijn. De adviezen die op basis van de antwoorden van de jongeren worden gegeven, kunnen in eerste instantie verschillen, maar uiteindelijk leidt deze naar een Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) opleiding en als alternatief een Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) opleiding.

Het Leren en Werken Project en zijn samenwerkende partners proberen de jongeren op zo veel mogelijke manieren naar de bus te krijgen. Echter uit ervaring blijkt dat de jongeren de bus weinig opzoeken en langskomen. Vanuit het project krijgt men de indruk dat de bus zijn capaciteiten niet volledig kan benutten en dat er meer rendement uit het project kan worden gehaald. Door de afwezigheid van de jongeren worden de jongeren al snel gezien als niet gemotiveerd, passief en als een risico voor de maatschappij.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

Aangezien de jongeren niet actief deelnemen in het Leren & Werken Project Fryslân en niet naar de bus komen zal er onderzoek moeten worden gedaan naar de redenen hiervoor.

Er is nog veel onbekendheid over hoe jongeren in zijn algemeenheid over leren en werken denken, over hoe er wordt gecommuniceerd met de jongeren en hoe de jongeren daar op reageren. Vanuit de literatuur zijn er veel onderzoeken gedaan op het gebied van werkloosheid, werkzoekenden of schoolverlaters. Veel van deze onderzoeken zijn geschreven vanuit economisch of psychologisch perspectief, waarbij de psychologische of economische gevolgen van de werkloosheid zijn onderzocht (Donovan & Oddy (1982); Gurney (1980); Jackson et al. (1983)). Dit onderzoek zal zich daarentegen meer richten op de sociale en psychologische factoren waaronder de sociale omgeving en de attitude van jongeren die vroegtijdig schoolverlaten.

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van factoren die spelen bij jongeren zonder een startkwalificatie in relatie tot het leren en werken. Ook heeft dit onderzoek tot praktisch doel leidraad te

bieden voor het optimaal gebruiken van communicatie middelen die de jongeren motiveren om te gaan deelnemen in een leerwerktraject.

Om de redenen te achterhalen waarom de jongeren niet komen opdagen bij de bus is de volgende hoofdvraag gedefinieerd:

Welke factoren spelen een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie met betrekking tot het leren en werken?

Bij de uitwerking van de hoofdvraag, zijn er enkele vragen die naar de voorgrond treden. De hoofdvraag zal worden verdiept met twee deelvragen;

- *In hoeverre spelen de sociale factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*
- *In hoeverre spelen de psychologische factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*

De hoofd- en deelvragen worden verder in kaart gebracht door een kwantitatief onderzoek in de vorm van een vragenlijst.

1.3 Opbouw rapport

In dit rapport is onderzoek gedaan naar de factoren van jongeren zonder een startkwalificatie die een rol kunnen spelen in de participatie met het leren en werken.

Door eerst te beginnen met een theoretisch kader kan er inzicht worden verkregen vanuit welke invalshoek het onderzoek is gedaan. Vervolgens worden deze inzichten verwerkt in een kwantitatief onderzoek in de vorm van een vragenlijst. Als laatste bestaat het rapport uit een algehele conclusie waarbij een aantal praktische aanbevelingen voor het Leren & Werken Project Fryslân worden gedaan.

2. De sociale en psychologische factoren bij leren en werken onder jongeren zonder een startkwalificatie

2.1 Streven naar een startkwalificatie

In de huidige samenleving is een goede opleiding van belang voor het hebben en houden van een baan. Sinds een aantal jaren moet iedereen in Nederland een minimaal scholingsniveau halen voordat hij of zij het onderwijs verlaat, oftewel iedereen moet in het bezit zijn van een startkwalificatie. Een startkwalificatie is een MBO niveau 2 diploma vanuit een BOL of BBL traject of een Havo of VWO diploma. Volgens de Nederlandse overheid zou een startkwalificatie leiden tot een goede baan, voldoende inkomen en een sociale plek in de samenleving (de Vries, Wolbers & van der Velden, 2004). Veel mensen met een startkwalificatie zijn vaker werkzaam dan mensen zonder startkwalificatie en de toekomstige arbeidsmarktperspectieven zijn beter voor mensen met een startkwalificatie. Vooral een MBO-opleiding biedt goede kansen op de arbeidsmarkt, zeker vergeleken met een Mavo of een VBO-diploma (Houtkoop, van der Velden & Brandsma, 2004).

Personen zonder een startkwalificatie hebben over het algemeen minder werkzekerheid en werken vaker in een flexibel dienstverband dan in een vaste aanstelling. Uit het rapport van de Vries et al. (2004) komt naar voren dat een kans op een baan in de eigen of verwante richting stijgt met de toename van het behaalde opleidingsniveau, dus hoe hoger het opleidingsniveau, des te meer kans op een baan waarvoor geleerd is. Daarbij komt dat de overgang van een VBO naar een BBL opleiding niveau 1 al een verbetering oplevert op de kans een baan te vinden in de richting die aansluit bij de opleiding. Het brutoloon voor een persoon zonder startkwalificatie is relatief laag in vergelijking met een persoon met een startkwalificatie. De overgang van het VBO naar niveau 1 van de BOL en de BBL levert ook een grote stijging in brutoloon op. Werkgevers waarderen een extra jaar scholing door er een hogere beloning aan vast te zetten (de Vries et al., 2004).

Volgens de Vries et al. (2004) bestaat de startkwalificatie inhoudelijk uit twee componenten, namelijk het verwerven van een bepaald niveau van competenties en het bereiken van een bepaald niveau van functioneren. Zij concluderen verder in hun rapport dat in tijden van minder gunstige

arbeidsomstandigheden, de schoolverlaters zonder startkwalificatie minder snel werk vinden dan schoolverlaters met een startkwalificatie.

Volgens van der Velden, de Vries, Wolbers & van Eijs (2002) zijn er jaarlijks tienduizenden jongeren die zonder diploma hun opleiding verlaten. In Nederland wordt het voortijdig stoppen met een opleiding als één van de grootste problemen beschouwd. Het stoppen met een opleiding kan gepaard gaan met hoge private als ook maatschappelijke kosten, en de jongeren kunnen op macroniveau ernstige problemen veroorzaken. Het gevaar bestaat namelijk dat deze jongeren in een sociaal isolement terechtkomen en zich van de maatschappij buitengesloten voelen, waardoor ze tot een risicogroep gaan behoren.

Volgens het rapport van Dorsselaer et al. (2009) worden jongeren uit lagere opleidingsniveaus, het VMBO, en kinderen die niet bij beide ouders opgroeien, gezien als een risicogroep. Deze groep heeft een problematischer profiel dan jongeren met een hoger opleidingsniveau. Ook laten verschillende onderzoeken zien dat allochtone jongeren slechter presteren dan autochtone jongeren. Dit heeft tot gevolg dat allochtone jongeren het onderwijs vroegtijdig verlaten zonder enige kwalificatie (Duquet, Glorieux, Laurijssen & van Dorsselaer, 2006).

Naast de problemen die dit geeft voor de overheid en maatschappij, is het voor de jongere niet minder problematisch. Veelal gaat het stoppen met een opleiding of vroegtijdig verlaten van een school gepaard met sociale en psychologische problemen.

2.2 Sociale factoren bij jongeren zonder een startkwalificatie

De omgeving van de jongere kan een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van de jongere, vooral op het gedrag. Naast invloed op het gedrag speelt ook mee de invloed over het gedrag. Vanuit het artikel van Alexander, Entwisle en Horsey (1997) bestaat de omgeving voor een groot deel uit de familie context. Deze familie context bestaat uit drie delen. Allereerst de familie stressors, zoals woont de jongere in een één- of twee oudergezin. Als tweede de attitude en waarden van de ouders, waarbij gedacht moet worden aan de steun en aanmoediging van de ouders naar de jongere toe en als laatste wat ouders denken en doen, oftewel wat is het standpunt van de ouder en in hoeverre wordt de jongere daarmee beïnvloed.

Lager sociaal economische status

Volgens Eimers en Bekhuis (2006) zijn er vele factoren die de kans op voortijdig schoolverlaten vergroten. Een deel van deze factoren kan worden toegewezen aan de jongere en de sociaal-economische status van de ouders, de leeftijdsgenoten, de intelligentie en het leervermogen. Daarnaast vallen jongeren uit lagere inkomensgroepen, laagopgeleide ouders, grote gezinnen en eenoudergezinnen vaker uit. Dit is ook wat Patterson, Reid en Dishion (in de Wit, Slot & van Aken, 2004) beweren. Het blijkt dat als jongeren uit gezinnen komen met minder inkomen en een lager opleidings- en beroepsniveau van ouders, meer probleemgedrag vertonen, minder goede schoolprestaties hebben en minder sociaal competent gedrag vertonen. Een laag sociaal milieu heeft invloed op het opvoedingsgedrag van ouders en op die manier indirect op het gedrag van jongeren. De overbelasting en stress die gepaard gaan met het leven in een laag milieu maken het moeilijker voor de ouders zich te richten op de kinderen. Hierdoor voeden ouders uit lagere milieus minder adequaat op en hebben daardoor meer kans dat hun kind ontspoot.

Gebrek aan motivatie

In de adolescentie periode vinden er grote biologische, psychologische en sociaal contextuele veranderingen bij de jongeren plaats. Sommige jongeren gaan er zonder problemen doorheen, waar andere jongeren het moeilijk vinden om te gaan met deze veranderingen. Dit uit zich door een verminderd zelfvertrouwen, motivatie, dalende cijfers en uiteindelijk leidt dit tot schoolverlaten (Carlo, Fabes, Laible & Kupanoff, 1999). Een verminderd zelfvertrouwen en motivatie hangt samen met de mate waarin de jongere zich bekwaam voelt om bepaald gedrag te uiten en het opvoedingsgedrag van de ouders in de adolescentieperiode.

Opvoedingsgedrag en opleiding

Het opvoedingsgedrag is uit te splitsen in twee centrale dimensies, namelijk de ondersteuning en de controle. Ondersteuning is het bieden van een verzorgende, beschermende omgeving waarin het kind zich kan ontwikkelen. Te weinig ouderlijke ondersteuning en warmte gaan samen met een negatief zelfbeeld van de jongeren, slechtere schoolprestaties, een gebrek aan empathie, het weinig rekening houden met anderen en negatieve verwachtingen ten aanzien van anderen in sociale contacten. Dit

zal weer leiden tot een negatief perceived behavioral control, oftewel zich bekwaam voelen om bepaald gedrag te uiten. Ouderlijk toezicht op huiswerk in een warme en hechte relatie kan door de jongere worden geïnterpreteerd als positieve betrokkenheid. Hetzelfde ouderlijke gedrag in een vijandelijke en afstandelijke relatie kan echter door jongeren worden geïnterpreteerd als ouderlijke bemoeizucht en een poging om controle over alle aspecten van het leven van de jongere uit te oefenen (Darling & Steinberg, in de Wit, Slot en van Aken, 2004). Daarnaast zeggen Eimers en Bekhuis (2006) dat hoger opgeleide ouders beter in staat zijn om hun kinderen te helpen bij het huiswerk en vaak meer kennis hebben van het onderwijssysteem. Ook zijn Eimers en Bekhuis van mening dat hoger opgeleide ouders vinden dat hun kinderen in de toekomst naar het hoger onderwijs moeten gaan.

De overdracht van kennis, waarden en normen en het bieden van structuur wordt gekenmerkt als de ouderlijke controle (de Wit, Slot en van Aken, 2004). Te weinig duidelijke regels en te weinig consistente controle en supervisie door ouders kan leiden tot zwakke gecontroleerde impulsen, gebrek aan sociale vaardigheden en probleemgedrag van kinderen. Autoritaire, restrictieve controle door ouders en frequent straffen daarentegen vergroot de kans op probleemgedrag en lagere sociale competentie (Patterson, Reid & Dishion, in de Wit, Slot en van Aken, 2004). Door ouders een beroep te laten doen op de zelfstandigheid en leeftijdsadequate eisen stellen, leert de jongere dat hij verantwoordelijk is voor zijn eigen handelen.

Invloed van vrienden

Er wordt verondersteld dat ouderlijke opvoeding minder belangrijk wordt naarmate kinderen ouder worden. In de adolescentie brengen kinderen steeds meer tijd buitenhuis door in interactie met leeftijdsgenoten. Leeftijdsgenoten beginnen een steeds belangrijker referentiekader te worden en nemen in de beleving van de jongere een centrale positie in (de Wit et al., 2004).

Vriendschappen hebben zowel positieve als negatieve effecten op het functioneren en de ontwikkeling van de jongere. Er wordt vaak uit gegaan van positieve effecten, maar dit hangt af van de kwaliteit en de kenmerken van de vriendschappen. Vrienden die alcohol of drugs gebruiken zullen anderen

stimuleren het ook te gaan doen. Jongeren die problemen hebben met hun vrienden, kunnen verstoring gedrag vertonen op school (Berndt en Savin-Williams, in de Wit, Slot en van Aken, 2004).

2.3 Psychologische factoren bij jongeren zonder een startkwalificatie

De psychologische factoren bestaan uit het zelfbeeld en de opvattingen van de jongeren. De factoren zullen op basis van de Theory of Planned Behavior worden onderzocht.

De Theory of Planned Behavior bestaat uit de volgende onderdelen, de behavioral beliefs, oftewel de manier waarop jongeren denken over onderwijs en werken, waarbij hun attitude een belangrijk onderdeel is van het schoolverlaten. Ten tweede de normatieve beliefs. Deze is terug te leiden naar de sociale druk en de omgeving van de jongere, oftewel de subjectieve norm is een andere oorzaak van het schoolverlaten. Als laatste is er nog de control belief. Deze resulteert in de perceived behavioral control. Het is de mate waarin de jongere denkt dat hij of zij in staat is om een opleiding te volgen of te werken.

De beste voorspeller van gedrag is de intentie. De intentie is een cognitieve representatie van een persoon zijn willigheid om het gewenste gedrag te uiten. Intentie is de directe antecedent van het gedrag. Volgens Francis et al. (2004) is er verschil tussen de gedragsintentie en de daadwerkelijke intentie. De intentie is opgebouwd uit de attitude, de subjectieve norm en de perceived behavioral control. Deze variabelen worden gebruikt om de effectiviteit van de implementatie te bepalen. Intentie wordt gebruikt als een proximale meting van het gedrag. Een algemene regel bij de Theory of Planned Behavior is dat des te gunstiger een persoon zijn attitude en subjectieve norm en hoe groter de perceived control, des te groter is de persoon zijn intentie om het gedrag daadwerkelijk te uiten.

Gebrek aan zelfontplooiing bij jongeren

Pelleriaux (2000) beschrijft in zijn artikel de attitude van jongeren ten opzichte van de maatschappij en het onderwijs. Jongeren uit het beroepssecundair onderwijs, voelen zich minder betrokken bij de maatschappij. De jongeren die tot deze groep behoren zijn minder gemotiveerd tot zelfontplooiing en zijn traditioneler in hun visie op de maatschappelijke rol van vrouwen en mannen. Ze vinden dat mannen de kost moeten verdienen en vrouwen de opvoeding van de kinderen en de huishoudelijke

taken voor haar rekening dient te nemen. Daarnaast beschrijven Biarnason & Sigurdardottir (2003) in hun artikel de attitude van jongeren ten opzichte van het hebben van een baan. Jongeren die werkloos zijn, geen opleiding volgen en thuis zitten, vinden na verloop van tijd het minder belangrijk om een baan te hebben.

Psychologische problemen bij werkloosheid

Werkloze jongeren hebben volgens Donovan & Oddy (1980) een lager zelfvertrouwen, verhoogde kans op depressie en angstgevoelens. Daarnaast zijn de werkloze en thuiszittende jongeren minder sociaal zowel in de maatschappij als in familiecontext. Creed en Muller (2006) hebben onderzoek gedaan naar de psychologische stress bij werkloosheid. Uit de resultaten blijkt dat werkloosheid een verhoogd gevoel van stress met zich mee brengt op het gebied van financiën en men meer schaamte voelt, dan mensen die werk hebben. Daarnaast is ook gebleken dat des te ouder de werkloze wordt, deze vorm van psychologische stress toeneemt.

De rol van motivatie bij het zelfbeeld van jongeren

Vaak speelt motivatie een grote rol bij het zelfbeeld en de opvattingen van de jongeren. Van de Brug en Han-Willemsen (2006) beschrijven in hun boek dat het vertrouwen in het eigen kunnen de basis is voor het gemotiveerd uitvoeren van ontwikkelingstaken. Daarbij is een bepaalde behoefte de grondslag voor de motivatie. De behoefte om iets te doen wordt beïnvloed door een aantal factoren zoals de aanleg van de jongere, de omgeving, de opvoeding en de zelfbepaling. Persoonlijke behoeften zijn de motor van het gedrag en de motivatie de energie.

Tot slot is motivatie van belang om vroegtijdig schoolverlaten te weren. In het artikel van de Koning en Boekaerts (2005) blijkt dat de openlijke steun van leraren belangrijk is voor het zelfrespect en de motivatie van de jongeren. Vooral jongeren die veelal te maken hebben met teleurstellingen die een negatief effect hebben op hun zelfbeeld.

Kortom de sociale en psychologische factoren worden op basis van de Theory of Planned Behavior onderzocht. Er worden vragen gesteld met betrekking tot de attitude, de subjectieve norm, de perceived behavioral control en de intentie van de jongere.

Vanuit de literatuur is er nu een kader geschetst waarbinnen het onderzoek zal plaatsvinden. De vragen die bij dit onderzoek horen, zijn als volgt geformuleerd:

Welke factoren spelen een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie met betrekking tot het leren en werken?

- *In hoeverre spelen de sociale factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie?*
- *In hoeverre spelen de psychologische factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie?*

Het onderzoek is toegespitst op drie thema's. Het thema leren en werken algemeen. Hier wordt een algemeen beeld gevraagd van de jongeren, wat is de attitude ten opzichte van werken en leren, in hoeverre de omgeving er mee te maken heeft, wat de jongere denkt in staat te zijn op het gebied van leren en werken en de uiteindelijke intentie. Het tweede thema gaat over het Leren & Werken Project Fryslân en het Mobiele Loket. Wat is de mening van de jongere hierover en wat vindt de omgeving van de jongere ervan. Het laatste thema is de communicatie. Deze is belangrijk ten opzichte van de participatie met de bus. Wat is de attitude van de jongeren ten opzichte van de communicatiemiddelen en hoe wordt er gecommuniceerd met de jongeren.

In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksmethode en werkwijze van het onderzoek toegelicht.

3. Methode

De sociale en psychologische factoren worden onderzocht door middel van een kwantitatief onderzoek. Er is een vragenlijst afgenomen onder de jongeren zonder een startkwalificatie. Het doel van de vragenlijst is om inzicht te krijgen hoe jongeren denken over de belangrijkste punten van het Leren & Werken Project Fryslân. Daarnaast is het doel van het onderzoek erachter komen in hoeverre de sociale en psychologische factoren op basis van de Theory of Planned Behavior een rol spelen in de drie thema's en daarbij een eventuele vertaalslag te maken naar de communicatie. Dit hoofdstuk zal een uitleg geven over de methode en de meetinstrumenten van de vragenlijst.

3.1 Respondenten

De onderzoekspopulatie bestond uit de primaire doelgroep van het Leren & Werken Project Fryslân, de jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 27 jaar zonder startkwalificatie. Het instellen van een maximumleeftijd heeft als reden dat een jongere na zijn 27ste geen recht meer heeft op studiefinanciering en daardoor moeilijk nog een opleiding kan volgen. De onderzoekspopulatie was woonachtig in de gemeente of rondom de gemeente Heerenveen of uit de gemeente of rondom de gemeente Sneek. Het Jongerenloket van de gemeente Heerenveen heeft deelgenomen in het onderzoek door een adressenbestand te leveren van jongeren tot en met 27 jaar zonder startkwalificatie die op dat moment geregistreerd stonden bij het Jongerenloket. Ditzelfde geldt ook voor het Werkplein van de gemeente Sneek. Beide gemeenten zijn partner in het Leren & Werken Project Fryslân. Vooraf is met de Projectleider overlegd welke gemeenten het beste konden worden benaderd. Van deze gemeenten waren de gemeente Heerenveen en Sneek gelijk enthousiast en behulpzaam.

Er zijn twee soorten wervingen in dit onderzoek gebruikt. Een hard-copy versie en een digitale versie.

Werving 1: Hard-copy versie

In totaal zijn er 500 hard-copy vragenlijsten verstuurd. Vanuit het Jongerenloket van de gemeente Heerenveen 379 en vanuit het Werkplein van de gemeente Sneek 121. De onevenredige aantallen zijn gebaseerd op het aantal jongeren dat geregistreerd en bekend waren bij de gemeenten. Zo waren

er bij het Werkplein Sneek niet meer dan 121 jongeren bekend en bij de gemeente Heerenveen waren er 379 bekend. De vragenlijsten zijn verzonden in herkenbare enveloppen van het Jongerenloket Heerenveen en de gemeente Sneek.

Om de deelname te stimuleren konden de respondenten kans maken op 25 euro als ze de vragenlijst binnen anderhalve week terugstuurden. Binnen deze periode zijn er 54 (47%) vragenlijsten binnengekomen. Na deze periode zijn er nog 26 (23%) vragenlijsten binnengekomen. De respons met de hard-copy versie viel tegen, daarom is er overgegaan op een 2^e steekproefmethode waarbij er een digitale versie is gecreëerd.

Werving 2: Digitale versie

De digitale versie is verspreid op een informele wijze, via de sociale media. Deze werving was laagdrempeliger dan de formele, hard-copy manier. De online vragenlijst kwam zowel inhoudelijk als uiterlijk overeen met de hard-copy versie. De online vragenlijst is via Hyves verspreid door een oproep te plaatsen op de Hyves pagina van het Jongerenpunt Heerenveen en de gemeentelijke Hyves pagina van Tytsjerksteradiel en Dongeradeel. Uiteindelijk zijn er via de digitale versie nog 34 (30%) vragenlijsten ingevuld.

In zijn totaliteit, hard-copy versie en digitale versie bij elkaar genomen, zijn er 114 vragenlijsten teruggekomen. Vanuit welke gemeenten was niet te traceren, aangezien de vragenlijst anoniem was. Zie bijlage I en II voor de hard-copy en digitale versie van de vragenlijsten.

3.2 Procedure

Het materiaal bestond uit zes enkelvoudige pagina's tellende vragenlijst en een begeleidende brief. De brief heeft de structuur en uiterlijke kenmerken die horen bij een direct mail.

De begeleidende brief is opgebouwd volgens het AIDA-model. Waar volgens Knispel (2006) eerst de attentie wordt getrokken van de lezer, daarna moet de interesse worden gewekt, vervolgens het aanbod en als laatste de actie die de lezer moet uitvoeren. De attentie is in deze brief verwerkt door een illustratie bovenaan de brief te plaatsen van het Mobiele Loket de bus met de koptekst 'Leerwerkloket Fryslân'. Daarna volgde er een inleidende tekst over het Leren & Werken Project

Fryslân, gevolgd door een uitleg met de reden voor de vragenlijst, namelijk dat het voor een afstudeeronderzoek betrof en de duur van de vragenlijst. Hiermee wordt de interesse gewekt van de lezer. Vervolgens wordt het aanbod beschreven, namelijk dat ze 25 euro kunnen winnen als ze de vragenlijst terugsturen. En als laatste onderdeel de actie. Hier werd beschreven hoe ze de vragenlijst kunnen terugsturen en binnen welke termijn. Volgens Knispel (2006) is het belangrijk om te weten dat lezers eerst een brief scannen, voordat ze verder gaan met lezen van de brief. Daarom werden een aantal woorden vetgedrukt zodat ze eruit sprongen en werd de brief nog eens extra geïllustreerd met een afbeelding van de 25 euro die ze konden winnen.

Er is begonnen met het verzenden van een hard-copy versie. Bij de gemeente Heerenveen is eerst gevraagd om de adressenlijst van jongeren zonder een startkwalificatie. Na deze te hebben ontvangen, zijn de vragenlijsten, de begeleidende brief en een retourenvelop van het Leren & Werken project Fryslân in een envelop van het Jongerenloket Heerenveen gedaan en vervolgens de adressen op de enveloppen geschreven. De verzending is via het Jongerenloket Heerenveen gegaan. Bij de gemeente Sneek is dezelfde procedure gevolgd. Eerst het adressenbestand opgevraagd en de enveloppen van de gemeente Sneek gekregen, vervolgens de vragenlijst, de begeleidende brief en de retourenveloppen van het Leren & Werken Project Fryslân erin gedaan, en afgegeven bij de gemeente Sneek, zodat deze de verzending kon doen.

Na anderhalve week is er overgegaan op een tweede werving namelijk de digitale versie. Via de sociale media Hyves is de vragenlijst verspreid door een oproep te plaatsten op de Hyves pagina van het Jongerenpunt Heerenveen, de gemeentelijke Hyves pagina van Tytsjerksteradiel en Dongeradeel. De oproep bestond uit een inleidende tekst met uitleg waarvoor de vragenlijst diende, door wie deze kon worden ingevuld, de duur van de vragenlijst en een link naar de pagina met de vragenlijst. De digitale versie was identiek aan de hard-copy versie.

3.3 Vragenlijst

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden is er gekozen voor een kwantitatieve methode om te onderzoeken. Er is een vragenlijst geoperationaliseerd in de vorm van een enquête. De redenen waarom gekozen is voor een vragenlijst is dat er een aantal voordelen zijn ten opzichte van andere

methodes. Zo is een vragenlijst een efficiënte manier van onderzoeken, het is sneller, de anonimiteit kan makkelijk worden gewaarborgd en er kunnen meerdere onderwerpen bij elkaar worden onderzocht. Een nadeel van deze methode is wel dat er niet dieper op het gegeven antwoord kan worden ingegaan.

De vragenlijst omvatte drie thema's. Het leren en werken in het algemeen, het Leren & Werken Project Fryslân en het Mobiele Loket en als laatste de communicatie. Op basis van de attitude, de subjectieve norm, de perceived Behavioral en de intentie zijn de onderwerpen onderzocht (tabel 1).

Tabel 1
Dimensies van de Theory of Planned Behavior

Onderwerp	Attitude	Subjectieve norm	Perceived Behavioral Control	Intentie
Leren en werken algemeen	x	x	x	x
Leren & Werken Project Fryslân	x	x	x	x
Communicatie	x	-	-	-

Thema 1: Leren en werken algemeen

Attitude t.o.v. Leren en werken algemeen

Vier vragen toetsten de attitude van de respondent over het leren en werken. De eerste vraag onderzocht wat de jongeren vonden van een opleiding te volgen, de tweede vraag over het hebben van een baan, de derde vraag over geld verdienen en met de laatste vraag werd gemeten wat de mening van de jongere is over leren en werken. Een voorbeeldvraag van de attitude was '*Een opleiding volgen is*' (*vervelend – leuk, slecht – goed, onbelangrijk – belangrijk*). De attitude is gemeten door middel van een directe meting, waarbij gebruik is gemaakt van een instrumentele item, die aangeeft of het gedrag iets bereikt. Hierbij zijn alle vragen gemeten door de schaal vervelend – leuk. Daaronder stond een evaluatief item, deze is gemeten door de slecht – goed schaal. En als derde is de attitude gemeten met een ervaringsitem schaal, die aangeeft hoe het voelt om het gedrag te uiten. Dit is gemeten door de onbelangrijk – belangrijk schaal. Alle drie items zijn gemeten op een 7-punts

bipolaire schaal met cijfers. De cronbach alpha van de attitude over leren en werken is 0,61. Dit geeft voldoende interne consistentie aan.

Sociale omgeving t.o.v. Leren en werken algemeen

De subjectieve norm van de respondent over het leren en werken in het algemeen is gemeten met drie vragen. Hier zijn de vragen zo neergezet dat er is gevraagd naar de opinie van mensen die belangrijk zijn voor de respondent. Er is getoetst of de respondent een eigen inschatting kan maken van de sociale druk die ligt bij het te uiten gedrag. Er is gevraagd aan de jongere of hij/zij dacht dat zijn omgeving het belangrijk vindt dat hij/zij een opleiding moet volgen. Daarna is er gevraagd of zijn of haar omgeving het belangrijk vindt als ze een schooldiploma moeten hebben en als laatste of ze van de omgeving een baan moeten hebben. Een voorbeeldvraag van de sociale omgeving is '*De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een opleiding moet volgen (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens)*'. De subjectieve norm is gemeten door middel van een directe meting, met een 5-punts Likertschaal die loopt van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens. De cronbach alpha over het leren en werken algemeen is 0,65.

Gevoel van controle t.o.v. Leren en werken algemeen

De perceived behavioral control viel in twee gedeeltes uiteen. De eerste vier vragen toetsten de zelfeffectiviteit. Hiermee is onderzocht in hoeverre de respondent zichzelf in staat acht om het gedrag uit te kunnen voeren, of ze zeker van zichzelf zijn om het eventuele gedrag te uiten. Er is gevraagd of ze in staat zijn om een opleiding op MBO-niveau 2 te volgen, of ze in staat zijn om te werken, of ze in staat zijn om een startkwalificatie te halen en of ze in staat zijn om werk te vinden. Een voorbeeldvraag van de zelfeffectiviteit is '*Ik ben in staat om een startkwalificatie te halen*' (*Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens*). De items bestonden uit een 5-punts Likertschaal van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens. De cronbach alpha is 0,38 omdat hier geen interne consistentie aanwezig is, kunnen we niet alle vier items bij elkaar nemen en is er besloten om dit construct alleen op item niveau te analyseren.

De laatste vier vragen toetsen de mate van control van de respondent, oftewel of het uiten van het bepaalde gedrag aan hen zelf is of dat deze wordt weerhouden door andere factoren buiten zichzelf

om. Zo is er gevraagd of ze zelf kunnen bepalen of ze een opleiding gaan volgen, of ze zelf in de hand hebben of ze werk hebben, of het aan henzelf ligt of ze een startkwalificatie halen en of het aan henzelf ligt of ze gaan werken zonder diploma. Een voorbeeldvraag van de mate van control is *'Ik kan zelf bepalen of ik een opleiding ga volgen'* (*Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens*). Ook hier konden de respondenten antwoorden op een 5-punts Likertschaal die liep van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens. De cronbach alpha van de controllability is 0,78.

Intentie t.o.v. Leren en werken algemeen

De laatste drie vragen van het thema leren en werken algemeen toetsen drie verschillende onderwerpen op de intentie van de respondent. Hier worden de vragen zo neergezet dat er is gevraagd naar de intentie van de respondent om het gedrag te uiten, als de situatie zich voordoet. Het eerste onderwerp is de intentie om een opleiding te volgen. Er is aan de jongere gevraagd of deze van plan is om binnenkort een opleiding te volgen. Het tweede onderwerp is de intentie om in de toekomst een startkwalificatie te halen. Er is gevraagd of de jongere van plan is om in de toekomst een diploma te halen. Als laatste onderwerp is de intentie om te gaan werken zonder een startkwalificatie. Hier werd aan de jongere gevraagd of ze van plan zijn om te gaan werken zonder diploma.

Thema 2: Leren & Werken Project Fryslân

Attitude t.o.v. Leren & Werken Project

De attitude binnen dit thema is gemeten met twee vragen, namelijk wat ze van het Leren en Werken Project Fryslân vinden en wat ze van de bus vinden. Een voorbeeldvraag is *'Het Leren & Werken Project Fryslân is'* (*vervelend – leuk, slecht – goed, onbelangrijk – belangrijk*). De attitude is gemeten aan de hand van een directe meting met een instrumentele item, met een schaal vervelend - leuk, een evaluatief item, met een schaal slecht - goed en een ervaringsitem, onbelangrijk – belangrijk schaal. De antwoordmogelijkheden bestonden uit een 7- punts bipolaire schaal. De cronbach alpha van de attitude over het Leren & Werken Project Fryslân is 0,82.

Sociale omgeving t.o.v. Leren & Werken Project

De subjectieve norm binnen dit thema is met één vraag gemeten, oftewel *'De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een bezoek moet brengen aan het Mobiele Leren & Werken Loket (de bus)' (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens).*

De vraag kon worden beantwoord met een antwoordmogelijkheid op een 5-punts Likertschaal, die loopt van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens.

Gevoel van controle t.o.v. Leren & Werken Project

De perceived behavioral control is in twee vragen onderzocht, waarbij de eerste vraag gericht is op de zelfeffectiviteit. Er is gevraagd of de jongere in staat is om de bus te bezoeken, oftewel *'Ik ben in staat om het Mobiel Leren & Werken Loket (de bus) te bezoeken' (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens).* De vraag kon worden beantwoord met een antwoordmogelijkheid op een 5-punts Likertschaal, die loopt van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens.

De volgende vraag van de perceived behavioral control was gericht op de mate van control van de jongere. Hier is gevraagd of het aan de respondent zelf ligt of hij of zij de bus gaat bezoeken. *'Het ligt aan mijzelf of ik het Mobiele Leren & Werken Loket (de bus) ga bezoeken' (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens).* De respondent kon antwoorden op een 5-punts Likert schaal lopend van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens.

Intentie t.o.v. Leren & Werken Project

De intentie van het Leren en Werken Project Fryslân bestaat uit twee onderwerpen. Het eerste onderwerp is de intentie van de jongeren om de bus te bezoeken. De vraag hierbij is *'Ik ben van plan het Mobiele Loket (de bus) te bezoeken als deze in mijn dorp is' (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens).* Het tweede onderwerp was de intentie om informatie te vragen bij het Mobiele Loket. De gestelde vraag hierbij is *'Ik ben van plan om informatie te vragen bij het Mobiele Loket (de bus) over mijn mogelijkheden' (Helemaal niet mee eens – Helemaal mee eens).* Deze vragen hebben een

antwoordmogelijkheid van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens op een 5-punts Likertschaal.

Thema 3: Communicatiemiddelen van het Leren & Werken Project

De communicatie werd alleen onderzocht op attitude. De attitude is gemeten door te vragen wat de jongeren van posters, flyers, e-mail, bellen, een persoonlijke brief en een website vinden als communicatiemiddel dat is gebruikt om de komst aan te kondigen van de bus in het dorp van de jongere. Een voorbeeldvraag was:

Wat vind je van een e-mail, waarin staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Alle vragen zijn gemeten met een directe meting met een instrumentele item, vervelend – leuk, een evaluatief item, slecht - goed en een ervaringsitem, onbelangrijk - belangrijk. De respondenten konden antwoorden door middel van een 7-punts bipolaire schaal. De cronbach alpha voor communicatie is 0,82.

Sociale en persoonlijke gegevens van de respondenten

De persoonlijke gegevens bestonden uit het vragen naar de leeftijd en het geslacht van de jongere. De sociale gegevens zijn meegenomen in het onderzoek door te vragen naar de woonomgeving, de woonsituatie, de huidige werk/leer situatie en naar de startkwalificatie. De leeftijd is belangrijk om te weten aangezien het om een doelgroep gaat tot en met 27 jaar. Het geslacht is belangrijk voor de uiteindelijke aanbevelingen, waar ze zich op kunnen richten. Dit geldt ook voor de woonomgeving. Wonen de respondenten in de stad of in een dorp en welke invloed heeft de woonomgeving op de psychologische factoren. Hetzelfde geldt voor de woonsituatie waarin de respondent zich begeeft. De huidige situatie is om een beeld te krijgen van de jongere op dit moment. De vraag naar de startkwalificatie is relevant daar het onderzoek zich in eerste instantie richt op jongeren zonder een startkwalificatie.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de vragenlijst worden besproken.

4.1 Beschrijving respondenten

In totaal hebben er 114 jongeren meegewerkt aan het onderzoek. Naast het onderzoeken van de sociale en psychologische factoren is er ook gevraagd naar een aantal persoonlijke en demografische gegevens, zodat er een beeld kon worden geschetst van de huidige situatie van de jongeren tijdens het onderzoek.

Tabel 3.1
Demografische en sociale kenmerken van de onderzoeksgroep (n =114)

Algemene Gegevens	(n) (%)
<hr/>	
Geslacht	
Man	52 (46%)
Vrouw	62 (54%)
Leeftijd	
0 – 15 jaar	3 (3%)
16 – 25 jaar	98 (86%)
26 – 35 jaar	13 (11%)
36 – 45 jaar	0 (0%)
Woonomgeving	
Dorp	83 (73%)
Stad	31 (27%)
Woonsituatie	
Bij ouders	63 (55%)
Op kamers	28 (25%)
Samen	23 (20%)
Huidige situatie	
School	16 (14%)
Werk	48 (42%)
Beide	9 (8%)
Thuis zitten	19 (36%)
Schoolstatus	
Startkwalificatie	46 (40%)
Geen startkwalificatie	65 (57%)
Bezig met startkwalificatie	3 (3%)

In tabel 3.1 zien we dat 86% van de onderzoeksgroep in de leeftijd van 16 tot en met 25 jaar vallen. Dit komt overeen met de primaire doelgroep van het Leren & Werken Project. Dit zijn jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 27 jaar. Daarnaast zien we in de tabel 3.1 dat 73% van de onderzoeksgroep uit een dorp komt. Het Leren & Werken Project heeft moeite om jongeren in dorpen te bereiken en te motiveren, omdat deze niet direct en makkelijk toegang hebben tot de helpende instanties. De meeste jongeren uit een stad zitten dichterbij de instanties. De woonomgeving van de onderzoeksgroep varieert. De helft woont bij de ouders en de andere helft woont zelfstandig.

Opvallend is dat uit tabel 3.1 blijkt dat een groot deel van de onderzoeksgroep wel een startkwalificatie heeft. Er is uitgegaan van een onderzoeksgroep die geen startkwalificatie hadden, echter het kan zijn dat in de tussentijd de jongeren wel een startkwalificatie hebben behaald en dat de gegevenslijsten van de gemeenten achterhaald waren. Aangezien we het hier nu hebben over twee verschillende onderzoeksgroepen, zullen we hierna steeds twee groepen met elkaar vergelijken, namelijk de groep jongeren die wel een startkwalificatie hebben en de groep jongeren die geen startkwalificatie hebben.

4.2 Psychologische factoren t.o.v. Leren en Werken in het algemeen

Voor het onderzoek is er gevraagd naar het leren en werken in het algemeen. Wat vinden de jongeren van leren en werken en hoe staan ze tegenover leren en werken in het algemeen.

Attitude t.o.v. Leren en Werken algemeen

In de vragenlijst is ingegaan op de mening van de jongere met betrekking tot leren en werken. De jongere zijn of haar attitude is gemeten door te vragen naar de attitude over het hebben van een baan, over geld verdienen, over leren en werken en als laatste over het volgen van een opleiding. De verwachting is dat de attitude over het werken, dus het hebben van een baan en de vraag over het geld verdienen, gemiddeld hoger wordt beoordeeld dan de attitude met de vragen over het leren, dus het volgen van een opleiding en het leren en werken. De attitude is gemeten aan de hand van een 7-punts schaal.

Tabel 3.2

De attitude over leren en werken algemeen van de jongeren (n=114)

Leren en werken	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Attitude een opleiding volgen	6,3 (0,69)	6,0 (0,73)	p<.05
Attitude een baan hebben	6,6 (0,54)	6,4 (0,72)	n.s.
Attitude geld verdienen	6,7 (0,48)	6,7 (0,49)	n.s.
Attitude leren en werken	6,0 (0,71)	6,0 (0,83)	n.s.
Attitude algemeen	6,4 (0,43)	6,3 (0,48)	n.s.

In tabel 3.2 zien we dat de attitude algemeen positief is ten opzichte van het leren en werken. Er zijn een aantal kleine verschillen tussen de onderzoeksgroep met een startkwalificatie en de groep zonder een startkwalificatie. Uit tabel 3.2 is te zien dat het volgen van een opleiding lager scoort bij de groep zonder een startkwalificatie. Verder blijkt dat de attitudes met betrekking tot het werken, met name de attitude geld verdienen, hoger scoren dan de attitudes betreffende het leren. Echter over het algemeen staat de gehele onderzoeksgroep positief tegenover leren en werken. Het kan zijn dat alleen de positieve jongeren de vragenlijst hebben ingevuld en terug gestuurd.

Sociale omgeving t.o.v. Leren en Werken algemeen

Er is aan de onderzoeksgroep gevraagd hoe zij denken of hun omgeving het belangrijk vindt dat de jongere leert en werkt. De verwachting is dat de subjectieve norm over het leren gemiddeld lager scoort dan de subjectieve norm over het werken. De subjectieve norm is gemeten op een 5-punts Likert-schaal.

Tabel 3.3

De sociale omgeving over leren en werken algemeen van de jongeren (n=114)

Leren en werken	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Sociale druk om opleiding te volgen	3,7 (1,19)	3,8 (1,03)	n.s.
Sociale druk startkwalificatie te hebben	4,0 (1,03)	4,0 (0,94)	n.s.
Sociale druk om baan te hebben	4,1 (0,74)	4,1 (0,85)	n.s.
Sociale druk algemeen	3,9 (0,81)	4,0 (0,70)	n.s.

Uit tabel 3.3 blijkt dat er geen significante verschillen zijn tussen de onderzoeksgroep met een startkwalificatie en de groep zonder een startkwalificatie. De sociale omgeving blijkt in beide groepen wel enige druk uit te oefenen op de jongere. Tabel 3.3 laat zien dat de onderzoeksgroep enige druk voelen om een baan te hebben, een startkwalificatie te hebben en een opleiding te volgen. Hierbij scoort het hebben van een baan hoger dan het volgen van een opleiding.

Zelfeffectiviteit t.o.v. Leren en Werken algemeen

Er is de jongeren gevraagd naar hun zelfeffectiviteit. Dit is gedaan door vragen op te nemen in de vragenlijst of de jongere zichzelf in staat acht om een opleiding te volgen, te gaan werken, werk te vinden en een startkwalificatie te halen. Dit is gemeten op een 5-punts Likert-schaal. De verwachting is dat de zelfeffectiviteit op het gebied van leren gemiddeld lager scoort dan de zelfeffectiviteit over werken.

Tabel 3.4

De zelfeffectiviteit van de perceived behavioral control over leren en werken algemeen van de jongeren (n=114)

Zelfeffectiviteit	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
In staat zijn MBOniv.2 opleiding te volgen	4,3 (1,07)	3,8 (1,16)	p<.05
In staat zijn om te werken	4,4 (0,88)	4,3 (0,78)	n.s.
In staat zijn startkwalificatie te halen	4,4 (0,62)	3,8 (0,73)	p<.05
In staat zijn om werk te vinden	4,4 (0,71)	4,1 (0,98)	n.s.

Uit tabel 3.4 zien we dat het volgen van een MBO niveau 2 opleiding en een startkwalificatie significant zijn. De onderzoeksgroep zonder een startkwalificatie scoort hier lager op dan de jongeren met een startkwalificatie. Dit is logischerwijs duidelijk, aangezien de groep met een startkwalificatie al voldoet aan de eis van een startkwalificatie, een MBO opleiding op niveau 2. Als we alleen kijken naar de onderzoeksgroep zonder een startkwalificatie is het opvallend dat de zelfeffectiviteit op het gebied van werken en werk vinden hoger scoort dan de zelfeffectiviteit van een opleiding volgen en een startkwalificatie halen.

Mate van control t.o.v. Leren en Werken algemeen

Daarnaast is de mate van control getoetst, oftewel of de jongere denkt zelf te kunnen bepalen om een opleiding te volgen of werk te hebben. Als laatste is er nog gevraagd of het aan de jongere zelf ligt om een startkwalificatie te halen of te gaan werken zonder diploma. Dit is gemeten op een 5-punts Likert-schaal.

Tabel 3.5

De mate van control over leren en werken algemeen van de jongeren (n=114)

Mate van control	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Zelf bepalen om opleiding te volgen	4,3 (0,63)	4,0 (0,99)	n.s.
Zelf in de hand of ik werk heb	4,0 (0,91)	3,6 (1,25)	p<.05
Zelf in de hand of ik startkwalificatie haal	4,0 (0,87)	3,9 (0,98)	n.s.
Zelf in de hand of ik werk zonder diploma	4,0 (0,92)	4,1 (0,76)	n.s.
Mate van control algemeen	4,1 (0,67)	3,9 (0,77)	n.s.

In tabel 3.5 blijkt dat de jongeren over het algemeen vinden dat ze enige mate van control hebben. De onderzoeksgroep zonder een startkwalificatie heeft betreft het zelf in de hand hebben of ze werk hebben, minder mate van control dan de groep die wel al een startkwalificatie heeft.

Intentie t.o.v. Leren en Werken algemeen

De intentie van het Leren en Werken algemeen is onderzocht op drie onderwerpen. Er is gevraagd aan de jongeren wat hun intentie was betreft binnenkort een opleiding volgen, in de toekomst een startkwalificatie te halen en de intentie om aan het werk te gaan zonder een startkwalificatie.

Tabel 3.6
De intentie over het leren en werken van de jongeren (n=114)

Intentie Leren en werken	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Intentie binnenkort een opleiding volgen	3,5 (1,11)	3,3 (1,11)	n.s.
Intentie toekomst een startkwalificatie halen	3,9 (1,01)	3,7 (1,02)	n.s.
Intentie aan het werk zonder startkwalificatie	1,8 (1,03)	2,9 (1,22)	p<.05

Uit tabel 3.6 komt naar voren dat de jongeren zonder een startkwalificatie niet aan het werk willen zonder een startkwalificatie en in de toekomst wel een startkwalificatie willen halen. De jongeren geven aan dat ze in staat zijn om een opleiding te volgen (tabel 3.4) en zijn in zijn geheel positief over leren en werken (tabel 3.2). Daarnaast voelen de jongeren enige sociale druk vanuit de omgeving om te gaan leren en werken (tabel 3.3). Echter dit zal niet snel gebeuren, aangezien uit tabel 3.6 ook blijkt dat de jongeren niet de intentie hebben om binnenkort al een opleiding te volgen.

4.3 Psychologische factoren t.o.v. Leren & Werken Project Fryslân

Voor het onderzoek is er gevraagd naar het Leren & Werken Project Fryslân. Wat vinden de jongeren van het project en de bus. In de volgende paragrafen zal er dieper op de vragen worden ingegaan.

Attitude t.o.v. Leren & Werken Project

Er werd aan de jongeren gevraagd naar hun attitude ten opzichte van het Leren & Werken Project Fryslân en de attitude met betrekking tot het Mobiele Leren & Werken Loket. Er wordt verwacht dat beide onderdelen laag scoren. De attitude is gemeten aan de hand van een 7-punts schaal.

Tabel 3.7
De attitude over het Leren & Werken Project Fryslân en het Mobiele Loket van de jongeren (n=114)

Leren & Werken Project	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Attitude Leren & Werken Project	5,5 (0,95)	5,6 (1,09)	n.s.
Attitude Mobiele Leren & Werken Loket (de bus)	5,1 (1,38)	5,4 (1,04)	n.s.
Attitude Project algemeen	5,3 (1,02)	5,5 (1,04)	n.s.

Tabel 3.7 laat zien dat over het algemeen de attitude met betrekking tot het Leren & Werken Project Fryslân en het Mobiele Loket positief wordt beoordeeld. De onderzoeksgroep zonder een startkwalificatie scoort hoger dan de groep met een startkwalificatie. De groep met een startkwalificatie heeft in eerste instantie het Leren & Werken Project niet nodig, de groep zonder een startkwalificatie heeft het Leren & Werken Project wel nodig.

Sociale omgeving t.o.v. Leren & Werken Project

In het onderzoek is er ook gevraagd naar de invloed van de sociale omgeving van jongeren met betrekking tot het Mobiele Leren & Werken Loket. Er werd gevraagd of de omgeving van de jongeren het belangrijk vindt dat de jongere een bezoek brengt aan het Mobiele Leren & Werken Loket.

Tabel 3.8

De invloed van de sociale omgeving over Het Mobiele Leren & Werken Loket bij de jongeren (n=114)

Mobiele Loket	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Sociale druk om de bus te bezoeken	2,39 (0,97)	2,81 (0,83)	p<.05

Als we kijken naar tabel 3.8 zien we dat de jongeren met een startkwalificatie lager beoordelen dan de groep jongeren zonder een startkwalificatie. Voor de onderzoeksgroep met een startkwalificatie is een bezoek aan de bus niet relevant aangezien ze al een startkwalificatie hebben. Echter voor de groep jongeren zonder een startkwalificatie is het wel belangrijk en speelt de motivatie een grote rol. Uit tabel 3.8 kan er verondersteld worden dat er geen sociale druk is vanuit de omgeving van de jongere om een bezoek te brengen aan het de bus.

Zelfeffectiviteit t.o.v. het Mobiele Leer & Werken Loket

Voor het onderzoek is er ook gevraagd naar de zelfeffectiviteit met betrekking tot het Mobiele Leren & Werken Loket. De zelfeffectiviteit is gemeten op een 5-punts Likert-schaal.

Tabel 3.9
Zelfeffectiviteit over het Mobiele Loket bij jongeren (n=114)

Zelfeffectiviteit	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
In staat zijn om de bus te bezoeken	3,9 (0,97)	3,4 (1,02)	n.s.

De jongeren zonder een startkwalificatie geven een lagere score op de vraag of ze in staat zijn om de bus te bezoeken, dan de jongeren met startkwalificatie, dit is terug te zien in tabel 3.9. Er kan veronderstelt worden dat de jongeren zonder een startkwalificatie enige weerstand voelen om de bus te bezoeken. Er zijn drempels aanwezig waardoor de jongeren zichzelf in mindere mate in staat achten om de bus te bezoeken.

Mate van control t.o.v. het Mobiele Leer & Werken Loket

De mate van control met betrekking tot het Mobiele Leer & Werken Loket is onderzocht door aan de jongeren te vragen of het bus bezoek een eigen keuze is.

Tabel 3.10
Mate van controle over het Mobiele Loket bij jongeren (n=114)

Mate van control	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Eigen keuze om de bus te bezoeken	4,0 (0,5)	4,1 (0,86)	n.s.

Uit tabel 3.10 blijkt dat het een eigen keuze van de jongere is om de bus te bezoeken. Beide groepen geven positief antwoord. Ze vinden inderdaad dat het busbezoek hun eigen keuze is.

Intentie van het Mobiele Leer & Werken Project

Bij het onderdeel van het Mobiele Loket is er gevraagd of de jongeren daadwerkelijk van plan zijn het Loket te bezoeken als deze in hun dorp is en of ze dan ook van plan zijn om informatie te vragen over hun mogelijkheden.

Tabel 3.11
De intentie over het Mobiele Leer & Werken Project (n=114)

Intentie	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Van plan om bezoek te brengen	2,8 (1,41)	3,3 (1,03)	p<.05
Van plan om informatie te vragen	2,8 (1,15)	3,3 (1,06)	p<.05

Uit tabel 3.11 is duidelijk te zien dat er verschillen zijn tussen de jongeren met startkwalificatie en de jongeren zonder startkwalificatie. De jongeren zonder startkwalificatie zijn positiever dan de jongeren met een startkwalificatie, echter beide groepen scoren in zijn geheel laag. Afwezigheid van de intentie hangt samen met de lage zelfeffectiviteit van de jongeren. Tabel 3.9 laat zien dat de jongeren drempels voelen en daardoor niet van plan zijn om de bus te gaan bezoeken. Ook de afwezigheid van de motivatie en sociale druk van omgeving van de jongere, zie tabel 3.8, speelt een rol bij de lage score op de intentie met betrekking tot een bezoek brengen aan de bus.

4.4 De houding van jongeren t.o.v. de communicatie

Attitude t.o.v. Communicatiemiddelen van Leren & Werken Project Fryslân

In de vragenlijst werd er ingegaan op de communicatiemiddelen die het Leren & Werken Project Fryslân gebruikt of kan gebruiken. Er werd gevraagd naar de attitude van de jongeren met betrekking op directe communicatie zoals een brief, bellen of e-mail en indirecte communicatie als posters, flyers en een website. De verwachting is dat de directe communicatiemiddelen lager worden beoordeeld dan de indirecte communicatiemiddelen. De attitude is gemeten op een 7-punts schaal.

Tabel 3.12
Attitude t.o.v. communicatiemiddelen (n=114)

Communicatie	Wel startkwalificatie (n=46)	Geen startkwalificatie (n=68)	t
Communiceren via posters	5,5 (0,88)	5,7 (1,05)	n.s.
Communiceren via flyers	5,4 (0,99)	5,8 (1,18)	n.s.
Communiceren via website	5,2 (1,54)	5,3 (1,63)	n.s.
Communiceren via e-mail	4,8 (1,91)	5,3 (1,67)	n.s.
Communiceren via brief	4,7 (1,79)	5,5 (1,57)	p<.05
Communiceren via bellen	3,7 (1,91)	4,4 (1,55)	p<.05

In tabel 3.12 zien we in eerste instantie dat de jongeren zonder een startkwalificatie positiever zijn dan de jongeren met een startkwalificatie. Over het algemeen is de attitude van beide groepen jongeren positief over de manieren van communiceren. Er is wel te zien dat communicatie via de telefoon als laagste wordt beoordeeld en dat communicatie via posters en flyers het hoogste worden beoordeeld. Er kan verondersteld worden dat de indirecte communicatie een voorkeur heeft voor de directe communicatie.

4.5 Verbanden in Leren en Werken algemeen

In het onderzoek is er gekeken of er verbanden zijn tussen de variabelen van het Leren en Werken algemeen. Als eerste wordt er gekeken naar de correlatie tussen de concepten en vervolgens naar de voorspellers van de intentie.

Correlatie tussen concepten Leren en Werken algemeen

Er is gekeken of er een relatie is tussen de variabelen op het gebied van leren en werken algemeen. Waarbij de attitude, de sociale omgeving, zelfeffectiviteit, de mate van control, de intentie om een opleiding te volgen en de intentie om een startkwalificatie te halen zijn meegenomen. De intentie om te gaan werken zonder een startkwalificatie is weggelaten aangezien het geen feitelijk gedrag meet en dit gedrag met de intentie om een opleiding te volgen en de intentie om een startkwalificatie al wordt gemeten.

Tabel 3.13

Correlatie van de variabelen van leren en werken algemeen

	1	2	3	4	5	6
1 Attitude	-	.33**	.21*	.10	.32**	.42**
2 Sociale omgeving		-	.12	.09	.32**	.33**
3 PBC - Zelfeffectiviteit			-	.50**	.19*	.17
4 PBC – Mate van control				-	-.05	-.01
5 Intentie: Opleiding volgen					-	.68**
6 Intentie: Startkwalificatie halen						-

* p < .05

** p < .01

Uit de correlatietabel 3.13 blijkt dat er een aantal variabelen zijn die sterk met elkaar correleren. De attitude en de sociale omgeving correleren het sterkst met de intentie om een startkwalificatie te halen en de intentie om een opleiding te volgen. Daarnaast correleert de attitude ook sterk met de sociale omgeving.

Voorspellen intentie Leren en Werken algemeen

De intentie is in de voorgaande paragraaf al meegenomen, maar om een nog completer beeld te krijgen wordt er gekeken naar het totale beeld van de intentie van de jongeren op het leren en werken. Om te zien of er ook causale verbanden zijn, wordt er een regressieanalyse uitgevoerd voor het Leren en Werken algemeen.

Tabel 3.14

Regressie analyse van de intentie van leren en werken

	Opleiding volgen	Startkwalificatie halen	Werken zonder startkwalificatie
	β	β	β
1 Attitude	.31*	.39*	.03
2 Sociale omgeving	.24*	.22*	-.11
3 Zelfeffectiviteit	.14	.00	-.20*
R ²	.51	.50	.23

* $p < .05$ ** $p < .01$

Uit tabel 3.14 blijkt dat de intentie om een opleiding te volgen voor het grootste gedeelte wordt voorspelt door de attitude en de sociale omgeving ($F=12.5$, $p<.001$). De jongeren hebben een positieve attitude ten opzichte van het volgen van een opleiding, leren en werken, het hebben van een baan en geld verdienen. De sociale omgeving oefent een druk uit op de jongere als het gaat om het hebben van een baan. Echter er is geen motivatie of druk van de sociale omgeving als het gaat om het volgen van een opleiding. Dit geldt ook voor de intentie om een startkwalificatie te halen, hier voorspelt de attitude en de sociale omgeving het grootste gedeelte ($F=12,2$, $p<.001$). De intentie om te gaan werken zonder startkwalificatie wordt met name beïnvloed door de zelfeffectiviteit ($F=2,04$, $p<.113$) van de jongere. De jongeren voelen echter enige vorm van drempels wat betreft het leren.

4.6 Verbanden in Leren & Werken Project Fryslân

In het onderzoek is er gekeken of er verbanden zijn tussen de variabelen van het Leren & Werken Project Fryslân. Als eerste wordt er gekeken naar de correlatie tussen de concepten en vervolgens naar de voorspellers van de intentie.

Correlatie tussen concepten Leren & Werken Project Fryslân

Er wordt gekeken of er een relatie is tussen de variabelen op het gebied van het Leren & Werken Project Fryslân en het mobiele loket. De perceived behavioral control valt in tweeën uiteen, namelijk de zelfeffectiviteit en de mate van control. De intentie valt uiteen in twee op zichzelf staande

onderwerpen. De intentie om een bezoek te brengen aan de bus en de intentie om informatie te vragen.

Tabel 3.15
Correlatie van de variabelen van Leren & Werken Project Fryslân

	1	2	3	4	5	6
1 Attitude	-	.26**	.31**	.13	.29**	.42**
2 Sociale omgeving		-	.28**	-.11	.62**	.54**
3 PBC - Zelfeffectiviteit			-	.02	.53**	.53**
4 PBC – Mate van control				-	-.06	-.07
5 Intentie: Bezoek brengen					-	.91**
6 Intentie: Informatie vragen						-

* p < .05

** p < .01

Uit de correlatie tabel 3.15 is te zien dat de intentie om een bezoek aan de bus te brengen en de intentie om informatie te vragen het sterkst correleren met de attitude, de sociale omgeving en de zelfeffectiviteit.

Voorspellen intentie Leren & Werken Project Fryslân

Om het beeld compleet te maken, wordt er gekeken of er nog causale verbanden zijn tussen de intentie om de bus te bezoeken en informatie te vragen en de attitude, de sociale omgeving en de zelfeffectiviteit. Op basis van een regressieanalyse tussen de concepten van Leren & Werken Project en de intentie wordt er onderzocht of er voorspellers zijn.

Tabel 3.16

Regressie analyse van de intentie van Leren & Werken Project Fryslân

	Bus bezoeken β	Informatie vragen β
1 Attitude	.14	.31*
2 Sociale omgeving	.36*	.16
3 Zelfeffectiviteit	-.28*	-.24*
R ²	.50	.43
* p < .05		
** p < .01		

De intentie om de bus te gaan bezoeken hangt voor een groot deel af van de sociale druk van de omgeving van de jongere en de zelfeffectiviteit ($F=7,4$, $p<.001$). Er is echter geen druk vanuit de sociale omgeving en daarbij geen motivatie voor de jongere. Uit tabel 3.9 komt naar voren dat de jongeren zonder een startkwalificatie enige weerstand voelen om de bus te bezoeken. Er zijn drempels aanwezig waardoor de jongeren zichzelf in mindere mate in staat achten om de bus te bezoeken. Daarnaast is de intentie om informatie te vragen afhankelijk van de attitude en de zelfeffectiviteit van de jongere ($F=5,11$, $p<.002$). De attitude van de jongeren ten opzichte van de bus is positief, dus de jongeren zien wel voordelen voor zichzelf. Echter om de stap naar de bus te zetten is er eerst bevordering vanuit de omgeving en de zelfeffectiviteit nodig, voordat de jongeren van plan zijn om de bus te bezoeken en informatie te vragen.

5. Algemene conclusie en discussie

In deze algemene conclusie wordt er een antwoord gegeven op de vragen. Als laatste zal er in de discussie een kritische terugblik op het onderzoek worden gegeven.

5.1 Algemene conclusie

Voor het onderzoek is eerst het onderzoeksgebied verkend. Hieruit kwam naar voren dat er vanuit het Leren en Werken Project Fryslân men de indruk krijgt dat de bus zijn capaciteiten niet volledig kan benutten en dat er meer rendement uit het project te halen is. Dit probleem leidde tot de hoofdvraag voor dit onderzoek:

Welke factoren spelen een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie met betrekking tot het leren en werken.

De hoofdvraag kon worden uitgediept met nog twee deelvragen, namelijk:

- *In hoeverre spelen de sociale factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*
- *In hoeverre spelen de psychologische factoren een rol bij jongeren zonder een startkwalificatie.*

Hieronder zal per thema de conclusie worden getrokken van de resultaten.

Leren en werken

Het leren en werken is een van de thema's dat is onderzocht in het kwantitatief onderzoek. Het leren en werken omvatte vragen die betrekking hebben op het leren, waaronder het volgen van een opleiding en het leren en werken algemeen. Daarnaast bevatte het vragen over het werken, zoals het hebben van een baan en geld verdienen.

Uit de resultaten van het leren en werken algemeen, komt naar voren dat de sociale factoren een grote rol spelen bij jongeren zonder een startkwalificatie. Vanuit zijn of haar omgeving voelt de jongere sociale druk met betrekking tot het leren en werken. Deze sociale druk is vooral gericht op het werken

gedeelte en in mindere mate op het leren gedeelte. Voor de jongere is dan de motivatie om te gaan leren ook lager dan de motivatie om aan het werk te gaan. Naast de sociale factoren, hebben de psychologische factoren een groot effect op de intentie om een opleiding te volgen, een startkwalificatie te halen en om te gaan werken zonder een startkwalificatie. De attitude van de jongere is positief ten opzichte van het leren en werken algemeen. De jongere ziet de voordelen van werken meer in dan die van het leren. Daarnaast heeft de zelfeffectiviteit ook invloed op het leren en werken. Uit de resultaten blijkt dat de jongeren zichzelf eerder in staat achten om te gaan werken dan te leren.

Het is hierbij belangrijk om in te spelen op de invloed van de sociale en psychologische factoren. Het gedrag van de jongere zoals die nu is, moet worden veranderd. Er zal een verschuiving moeten plaatsvinden in de bewustwording van de jongere dat een opleiding en een startkwalificatie op de langere termijn meer voordelen oplevert voor de jongere met betrekking tot het verwerven van een baan en vast inkomen. Daarbij is het niet alleen de jongere maar ook de omgeving van de jongere die aangesproken moet worden. De ouders en eventueel ook de vrienden moeten deze bewustwording meekrijgen. Als de motivatie er is voor de jongere om te gaan leren, zal de zelfeffectiviteit van de jongere positiever worden ten opzichte van het behalen van een startkwalificatie.

Leren & Werken Project Fryslân

Het Leren en Werken Project Fryslân is uitgewerkt in twee onderdelen, vragen over het project en over de bus. Bij de attitude is voornamelijk gevraagd naar de mening van de jongere over het project en de bus. Bij de sociale omgeving, of de jongere denkt dat ze van hun omgeving de bus moeten bezoeken en bij de perceived behavioral control of de jongere in staat is om de bus te bezoeken.

Uit de resultaten komt naar voren dat het bezoeken van de bus voor een groot deel afhankelijk is van de sociale factoren en de psychologische factoren. De sociale omgeving van de jongere heeft invloed op de motivatie van de jongere ten opzichte van de intentie om de bus te gaan bezoeken. Vanuit de omgeving van de jongere is er geen druk om de bus te gaan bezoeken. De psychologische factoren spelen bij de intentie om de bus te bezoeken en informatie te vragen een grote rol. De attitude van de jongeren is positief ten opzichte van de bus en het vragen van informatie, dus de voordelen voor de

jongeren zijn duidelijk. Echter de zelfeffectiviteit is de factor waardoor de jongeren voor een groot gedeelte wegblijven bij de bus. Uit de resultaten komt naar voren dat de jongeren zonder een startkwalificatie enige weerstand voelen bij het bezoeken van de bus. Er zijn drempels aanwezig, waardoor de jongeren zichzelf in mindere mate in staat achten om de bus te gaan bezoeken.

Om de jongeren naar de bus te krijgen is in eerste instantie het motiveren van de omgeving van de jongere nodig. Zodra de jongere niet wordt gemotiveerd vanuit zijn omgeving, zal hij ook niet deelnemen in het Leren en Werken Project of de bus gaan bezoeken. Op het moment dat de omgeving overtuigd is van het nut van investeren in een opleiding en behalen van een startkwalificatie, zal de omgeving ook eerder ondersteunend en motiverend zijn richting de jongere toe om te gaan deelnemen aan het project en het bezoeken van de bus. Daarnaast voelen de jongeren drempels om de bus te gaan bezoeken er zal dus iets aan die weerstand en drempels moeten worden gedaan om de jongeren naar de bus te krijgen.

Communicatie

De communicatie is gemeten door de mening van de jongere te vragen over de verschillende communicatiemiddelen als posters, flyers, bellen, e-mailen, een persoonlijke brief en een website. Uit de resultaten komt naar voren dat de jongeren positief tegenover de communicatiemiddelen staan. De resultaten laten zien dat de communicatie via de telefoon als laagste wordt beoordeeld en dat communicatie via posters en flyers het hoogste worden beoordeeld. De indirecte manier van communiceren heeft de voorkeur op de directe manier van communiceren.

De wijze van communiceren naar de jongeren kan het beste worden gezocht in de nieuwe media. Het gebruik van posters en flyers kan worden vertaald naar media als Hyves, Facebook en Twitter.

5.2 Discussie

In de discussie blikken we terug op het verloop van het onderzoek. In dit hoofdstuk worden verschillende kritische aantekeningen geplaatst met betrekking tot het kwantitatieve onderzoek.

Kwantitatief onderzoek

De doelgroep van het Leren & Werken Project Fryslân zijn jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 27 jaar die geen startkwalificatie hebben. Dit was ook de doelgroep voor het kwantitatief onderzoek. Uit de resultaten bleek echter dat minder dan de helft, namelijk 40% van de respondenten in de tussentijd al een diploma op MBO niveau 2 hadden behaald, oftewel de startkwalificatie. Een probleemstelling die is onderzocht is de bereikbaarheid van de jongeren. Per definitie is bekend dat het bereiken van jongeren op het platteland moeizamer gaat dan in stedelijke gebieden. Uit de resultaten blijkt dat 73% van de respondenten woonachtig is in een dorp.

Daarnaast valt er ook wat te zeggen over de databestanden die zijn gebruikt voor de vragenlijst. Van alle gemeenten die participeerden in het Leren & Werken Project Fryslân is de papieren versie alleen in de gemeenten Heerenveen en Sneek uitgezet omdat zij de enige waren die wilden meewerken aan het onderzoek. Er is dus geen breed spectrum qua respons. Ook zijn er in de gemeente Heerenveen meer vragenlijsten verstuurd dan in de gemeente Sneek. Dit omdat het databestand van de gemeente Heerenveen groter was dan die van Sneek. Vervolgens is er een tweede steekproef gehouden via een digitaal traject. Hier was de vragenlijst identiek aan de hard-copy versie, maar de begeleidende tekst verschilde wel met die van de hard-copy versie. Het karakter van de tekst van het begeleidende schrijven was verschillend. Die van de hard-copy versie had een meer formeel karakter en de digitale versie een informeel karakter.

Om de jongeren te motiveren om de vragenlijst terug te sturen, werd er een geldprijs aan het terug sturen gekoppeld. Als de jongere voor een bepaalde datum de vragenlijst terug stuurde maakte hij of zij kans om vijftientig euro te winnen. Hier valt iets te zeggen dat er van te voren al werd verwacht dat er weinig tot geen respons van de jongeren zouden binnen komen. Ook kon dit leiden tot vragenlijsten die niet serieus waren ingevuld, maar alleen terug werden gestuurd om kans te maken op de geldprijs. Gezien de kwaliteit van de vragenlijsten die zijn terug gestuurd, is dit te verwaarlozen.

De communicatie in het onderzoek is alleen onderzocht op basis van de attitude. Het was niet relevant om te weten wat de omgeving van de jongere van de communicatiemiddelen vond en of ze in staat

waren bepaald gedrag te uiten ten opzichte van de communicatiemiddelen. Daarom konden er weinig statistische metingen voor de communicatie worden gedaan.

Al met al zijn er verschillende aspecten die de opzet van het onderzoek in twijfel kunnen brengen.

Echter deze lijken niet zo ernstig dat ze de validiteit van het onderzoek als onbetrouwbaar bestempelen. De benoemde punten worden meegenomen in de aanbevelingen voor een vervolgonderzoek.

5.3 Vervolgonderzoek

Uit het kwalitatief onderzoek bleek dat de zelfeffectiviteit van de jongeren laag is. In dit onderzoek is er verder niet ingegaan op de redenen van de lage zelfeffectiviteit, er heeft hier geen diepteonderzoek op plaats gevonden. Bij een vervolgonderzoek zou er aanvullend onderzoek in de vorm van een focusgroep moeten plaatsvinden om de uitkomsten beter te kunnen verklaren.

De onderzoekspopulatie van dit onderzoek was niet geheel representatief en gaf vertekende cijfers. De databestanden van de gemeenten voldeden niet aan de standaardis van alleen jongeren zonder een startkwalificatie. Tijdens het onderzoek bleek dat een grote groep jongeren uit deze databestanden al wel een startkwalificatie hadden behaald. Bij een vervolgonderzoek is het belangrijk om de databestanden op zijn actualiteit te toetsen.

Bij een vervolg is het ook aan te bevelen om de spreiding van de vragenlijst breder te trekken dan nu het geval is geweest. Van alle deelnemende gemeenten aan het Leren & Werken Project Fryslân zijn alleen de jongeren benaderd woonachtig in de gemeenten Heerenveen en Sneek.

6. Aanbevelingen

Vanuit het onderzoek zijn er een tal van factoren naar voren gekomen die enige aanbeveling verdienen. De aanbevelingen hebben betrekking op het bestuurlijke en operationele niveau van het Leren & Werken Project Fryslân.

Bestuurlijk niveau

Voor het kwantitatief onderzoek heeft er eerst een inventarisatie plaatsgevonden bij verschillende deelnemende instanties om een beeld te kunnen vormen over de jongeren en het project. Hieruit komt naar voren dat er meer sturing vanuit het project naar de verschillende (deelnemende) instanties nodig is. Het is bij velen niet duidelijk wat hun taak binnen het project is en wat de rol vanuit hun instantie is in het project. Ook kwam naar voren dat het gebruik van de bus volledig afhangt van de inzet van de gemeenten. De gemeenten moeten nu zelf het initiatief nemen om de bus te reserveren en zorg dragen voor een geschikte standplaats binnen de gemeente. Het is veel effectiever als dit vanuit het project zelf georganiseerd wordt. Het project heeft een meer adviserende rol, maar zou een meer leidende rol moeten aannemen.

Operationeel niveau

Om de bus goed te kunnen laten functioneren en de jongeren zonder een startkwalificatie aan te trekken, zijn er een aantal veranderingen nodig. Vanuit de resultaten en de discussie komt naar voren dat het belangrijk is om het gedrag van jongeren zonder een startkwalificatie te veranderen. Op dit moment gebeurt dat door de jongeren aan te spreken dat ze een opleiding moeten volgen. De voordelen van een BBL- opleiding worden benoemd, de combinatie van het geld verdienen en het leren. Terwijl er meer bewustwording moet komen bij de jongere dat een opleiding en een startkwalificatie meer kansen biedt in de toekomst. Praktische gezien is het daarbij van belang om vooral de voordelen voor de jongeren te laten zien in het perspectief van de toekomst. Heel concreet, dat er gecommuniceerd wordt dat jongeren die nu werken minder verdienen dan wanneer ze uiteindelijk een startkwalificatie hebben. Er kan meer ingespeeld worden op de verschillen van een toekomst met startkwalificatie en een toekomst zonder startkwalificatie.

Het is niet alleen de jongere die de voordelen van een startkwalificatie moet inzien, maar ook de omgeving van de jongere moet zover zijn. Er kan meer ingespeeld worden op de ouders van de jongere, door te laten zien dat een investering in een opleiding wel degelijk de moeite waard is. Praktisch gezien zou dit kunnen door ouders meer te betrekken in het project. Concreet zou ook hier de voordelen voor de ouders moeten worden gecommuniceerd, door bijvoorbeeld te laten zien dat een jongere met een startkwalificatie eerder kans heeft op werk en daardoor sneller zelfstandig kan zijn. Dit geldt ook om de jongeren naar de bus te krijgen. Hierbij is ook het motiveren van de omgeving van de jongere nodig. Naast de ouders kan ook overwogen worden om de vrienden van jongeren hierbij te betrekken. Zodra de jongere niet wordt gemotiveerd vanuit zijn omgeving, zal hij ook niet deelnemen in het Leren en Werken Project of de bus gaan bezoeken. Concreet zou dit kunnen door de communicatie niet alleen op de jongeren te richten, maar ook naar de ouders en vrienden.

Uit de resultaten blijkt verder dat de zelfeffectiviteit van de jongeren met betrekking tot de bus erg laag is, oftewel de jongeren voelen weerstand om de bus te gaan bezoeken. Er zijn drempels waardoor de jongeren niet naar de bus komen en informatie vragen. Deze drempels kunnen figuurlijk worden genomen, door de toegankelijkheid te veranderen. Daarbij is het de vraag of zo'n bus wel de vrijheid en toegankelijkheid biedt die een jongere ervan overtuigt om binnen te stappen. Daarnaast kunnen de drempels ook letterlijk worden genomen, namelijk een bus heeft een letterlijke drempel waar de jongeren eerst overheen moeten stappen.

De wijze van communiceren naar de jongeren kan het beste worden gezocht in de nieuwe media. Het verspreiden van flyers en ophangen van posters kan worden vertaald naar bijvoorbeeld media als Hyves, Facebook en Twitter. Ten eerste zijn de kosten voor het drukwerk van posters en flyers in verhouding duurder dan het gebruik van sociale media. Ten tweede zijn de jongeren op dit moment erg actief met internet en de sociale media. Daarnaast is een website, waarop de jongeren anoniem informatie kunnen zoeken ook een goede manier van communiceren. Een gerichte persoonlijke brief aan de jongere die dwingend van aard is, werkt niet. Beter is het om op informele en anonieme manier te communiceren.

Een ander concreet voorbeeld om de jongeren te motiveren is om gebruik te maken van rolmodellen. Een bekende persoon kan hiervoor gebruikt worden, naast een aantal jongeren die al een

startkwalificatie hebben. Deze rolmodellen kunnen de voordelen van een startkwalificatie belichten. De rolmodellen kunnen worden gebruikt in promotiemateriaal, maar ook door filmpjes te maken en deze op de website te plaatsen, zodat de jongeren op een informele en anonieme manier toch direct worden aangesproken.

Met deze aanbevelingen zou de deelname van jongeren zonder startkwalificatie in het Leren & Werken Project Fryslân, het bezoeken van de bus en vervolgens het volgen van een leerwerktraject moeten verhogen.

7. Literatuur

Alexander, K.L., Entwisle, D.R., & Horsey, C.S. (1997). From first grade forward: Early foundations of high school dropout. *Sociology of Education* 70(2), 87-107. [doi:10.2307/2673158](https://doi.org/10.2307/2673158)

Ajzen, I. (2010). Constructing a Theory of Planned Behavior Questionnaire. In: Fishbein, M., & Ajzen, I, *Predicting and changing behavior: The reasoned action approach*. New York, NY: Psychology Press.

Ajzen, I. (2002). Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Considerations. Geraadpleegd op <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.questionnaire.pdf>

Biagi, F., & Lucifora, C. (2008). Demographic and education effects on unemployment in Europe. *Labour Economics* 15, 1076 – 1101. [doi:10.1016/j.labeco.2007.09.006](https://doi.org/10.1016/j.labeco.2007.09.006)

Bjarnason, T., & Sigurdardottir, T. J. (2003). Psychological distress during unemployment and beyond: Social support and material deprivation among youth in six northern European countries. *Social Science & Medicine*, 56, 973-985. [doi:10.1016/S0277-9536\(02\)00109-0](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00109-0)

Carlo, G., Fabes, A.R., Laible, D., & Kupanoff, K. (1999). Early adolescence and prosocial/moral behavior II: The role of social and contextual influences. *The Journal of Early Adolescence*. 19(2), 133-147.

Creed, P. A., & Muller, J. (2006). Psychological distress in the labour market: Shame or deprivation? *Australian Journal of Psychology*, 58(1), 31-39.

De Koning, E., & Boekaerts, M. (2005). Determinants of students' school-identification in secondary vocational education. *European Journal of Psychology of Education* 20(3), 289-308.

De Vries, R., Wolbers, M., & van der Velden, R. (2004). *De arbeidsmarktpositie van schoolverlaters en werkenden zonder startkwalificatie*. Den Haag, Nederland: Raad voor Werk en Inkomen.

De Wit, J., Slot, W., & van Aken, M. (2004). *Psychologie van de adolescentie*. 75-109, Baarn, Nederland: HBUitgevers.

Donovan, A., & Oddy, M. (1982). Psychological aspects of unemployment: An investigation into the emotional and social adjustment of school leavers. *Journal of Adolescence*, 5, 15 – 30.

[doi:10.1016/S0140-1971\(82\)80015-8](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(82)80015-8)

Dorsselaer, S., de Looze, M., Vermeulen-Smit, E., de Roos, S., Verdurmen, J., & ter Bogt, T. (2009) *HBSC Rapport 2009 – Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht, Nederland: Trimbos Instituut Utrecht.

Downs, C.W., & Adrian, A.D. (2004). *Assessing Organizational Communication. Strategic Communication Audits*. 76-105, New York, NY: The Guilford Press.

Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I., & van Dorsselaer, Y. (2006) *Wit krijgt schrijft beter: schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld*. Antwerpen, Nederland: Garant.

Eimers, T. m.m.v. Bekhuis, H. (2006), *Vroeg is nog niet voortijdig. Naar een nieuwe beleidstheorie voortijdig schoolverlaten*, Nijmegen, Nederland: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.

Eisenberg, P., & Lazarsfeld, P. F. (1938). The Psychological effects of unemployment. *Psychological Bulletin*, 35, 358-390. doi: [10.1037/h0063426](https://doi.org/10.1037/h0063426)

Francis, J.J., Eccles, M.P., Johnston, M., Walker, A., Grimshaw, J., Foy, R., Kaner, . . . Bonetti, D. (2004) *Constructing questionnaires based on the Theory of Planned Behavior. A manual for health services researchers*. Newcastle, United Kingdom: Centre for Health Services Research.

Gurney, R.M. (1980). The effects of unemployment on the psycho-social development of school-leavers. *Journal of Occupational Psychology* 53, 205-213.

Houtkoop, W.A., van der Velden, R.K.W., & Brandsma, T.F. (2004). *De waarde van de startkwalificatie*. Amsterdam, Nederland: Max Goote Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie.

Jackson, P.R., Stafford, E.M., Banks, M.H., & Warr, P.B. (1983). Unemployment and psychological distress in young people: The moderating role of employment commitment. *Journal of Applied Psychology* 68(3), 525-535. [doi:10.1037//0021-9010.68.3.525](https://doi.org/10.1037//0021-9010.68.3.525)

Marsh, C., & Alvaro, J.L. (1990) A cross-cultural perspective on the social and psychological distress caused by unemployment: A comparison of Spain and the United Kingdom. *European Sociological Review* 6(3), 237-255.

Mean Patterson, L.J. (1997). Long-term unemployment amongst adolescents: A longitudinal study. *Journal of Adolescence* 20, 261-280.

Notten, A.L.T., & Witte, G.T. (2008). Zorgen, boeien en binden: Een internationale vergelijking van enkele interventies rond voortijdig schoolverlaten. *Sociale Interventie* 17 (1).

Oberon (2008), De belevingswereld van voortijdig schoolverlaters. In: *Zonder diploma, Aanleiding, Kansen en Toekomstintenties*. Maastricht, Nederland: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Pelleriaux, K. (2000). *Attitudeverschillen in het Vlaams secundair onderwijs*. Brussel, België: Vakgroep Sociologie Onderzoeksgroep TOR, Vrije Universiteit Brussel.

Portengen, P., & Dekkers, H. (1998). *Van dropout tot ambachtswerker: Een dieptestudie onder zeer voortijdig schoolverlaters*. Nijmegen, Nederland: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.

ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen (2009). *Kennisontwikkeling in de provincie Fryslân 2*. Leeuwarden, Nederland: auteur.

Schaufeli, W.B. (1986). De individuele gevolgen van werkloosheid: Kritische kanttekeningen bij empirisch onderzoek. *Gedrag & Gezondheid*, 14(2), 68-75.

Van de Brug, W., & Ham-Willemsen, G. (2006). *Omgaan met jongeren: Een handreiking voor mensen die met jongeren in contact willen treden*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.

Van der Velden, R., de Vries, R., Wolbers, M., & van Eijs, P. (2002). *De waarde van een startkwalificatie*. Maastricht, Nederland: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Whelan, C. T. (1994). Social class, Unemployment, and Psychological distress. *European Sociological Review* 10(1), 49-61.

8. Verklarende woordenlijst

BBL	Beroepsbegeleidende leerweg
BOL	Beroepsopleidende leerweg
Duaal leren	Combinatie van werken en studeren
Ervaringscertificaat	Alle kennis en vaardigheden op én buiten het werk
Havo	Hoger algemeen voorgezet onderwijs
Mavo	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
RMC	Regionale Meld- en Coördinatie
ROC	Regionaal opleidingscentrum
Startkwalificatie	Een afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-2; dat wil zeggen niveau 2 van de kwalificatiestructuur, zoals vastgelegd in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Het minimale niveau dat nodig is om een volwaardige plaats op de arbeidsmarkt te veroveren.
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

VBO	Voorbereidend Beroepsonderwijs
VMBO	Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
VWO	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

9. Bijlagen

Bijlage I Hard-copy versie: de formele en papieren enquête

Leerwerkloket Fryslân

14 Juni 2010

Betreft: Enquête Leren & Werken Project Fryslân

Hallo,

Voor je ligt een enquête over het Leren & Werken Project Fryslân. Misschien heb je er al eens van gehoord via je jongerenconsulent of je werkcoach. Het Leren & Werken Project Fryslân is een project die jongeren zoals jij willen motiveren om weer te gaan leren, een startkwalificatie te halen, maar ook om te werken.

Voor mijn afstuderen aan de Universiteit Twente doe ik een onderzoek voor het Leren & Werken Project. Zou jij deze enquête voor mij willen invullen? Het duurt maar 5 tot 7 minuten en je maakt daarbij ook nog kans op 25 euro!

Als je de enquête hebt ingevuld kun je deze in de envelop doen, die je erbij hebt gekregen, waarop Leren & Werken staat. Er hoeft geen postzegel op, alleen even op de brievenbus doen voor 26 juni 2010, alleen dan maak je kans op 25 euro.

Veel plezier met invullen!

Groeten,
Marije van der Wal

Ps: heb je een vraag, dan mag je mij altijd e-mailen op m.c.vanderwal@student.utwente.nl

Enquête

Leren en Werken

Bij de onderstaande vragen geef je aan wat je er van vindt.

Voorbeeld

Vraag: Het hebben van een hond is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

Het hebben van een hond lijkt mij heel erg leuk, maar ik denk dat het soms ook wel vervelend kan zijn, dus geef ik het een 6.

Het hebben van een hond lijkt mij ook een goed idee, maar niet altijd dus geef ik het een cijfer 4 en als laatste lijkt mij het hebben van een hond erg belangrijk, dus geef ik daar een cijfer 5.

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

1. Een opleiding volgen is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

2. Een baan hebben is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

3. Geld verdienen is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

4. Leren en werken is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

Bij de vragen hieronder kun je het juiste antwoord voor jou omcirkelen.

Bijvoorbeeld

Vraag: De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik vaker moet gaan sporten

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

Ik ben het hier niet mee eens, dus omcirkel ik dat antwoord.

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

5. De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een opleiding moet volgen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

6. De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een schooldiploma moet hebben

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

7. De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een baan moet hebben

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

8. Ik ben in staat om een opleiding op MBO niveau 2 te volgen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

9. Ik ben in staat om te gaan werken

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

10. Ik ben in staat om een startkwalificatie te halen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

11. Ik ben in staat om werk te vinden

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

12. Ik kan zelf bepalen of ik een opleiding ga volgen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

13. Ik heb het zelf in de hand of ik werk heb

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

14. Het ligt aan mijzelf of ik een startkwalificatie haal

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

15. Het ligt aan mijzelf of ik ga werken zonder een diploma

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

16. Ik ben van plan om binnenkort een opleiding te volgen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

17. Ik ben van plan in de toekomst mijn diploma te halen

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

18. Ik ben van plan aan het werk te gaan zonder een diploma

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

Leren & Werken Project Fryslân

Weet je nog wat het Leren & Werken Project Fryslân was?

Het Leren & Werken Project Fryslân helpen jongeren om minimaal een MBO niveau 2 diploma te halen. Dit doen ze door jou te adviseren en te motiveren om een opleiding te volgen. Zo kun je, je diploma en startkwalificatie halen, zodat je later meer kans hebt op een goede baan.

Het Mobiele Leren & Werken Loket is een loket dat naar jou toekomt. Het is een bus die langskomt in dorpen en steden.

19. Het Leren & Werken Project Fryslân is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

20. Het Mobiele Leren & Werken Loket is

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

21. De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een bezoek moet brengen aan het Mobiele Leren & Werken Loket (de bus)

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

22. Ik ben in staat om het Mobiel Leren & Werken Loket (de bus) te bezoeken

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

23. Het ligt aan mijzelf of ik het Mobiele Loket (de bus) ga bezoeken

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

24. Ik ben van plan het Mobiele Loket (de bus) te bezoeken als deze in mijn dorp is

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

25. Ik ben van plan informatie te vragen bij het Mobiele Loket (de bus) over mijn mogelijkheden

Helemaal niet mee eens / niet mee eens / weet niet / mee eens/ helemaal mee eens

Communicatie

Er zijn een aantal manieren om jou te informeren over het Leren & Werken Project en het Mobiele Leren & Werken Loket.

Hieronder staan een aantal voorbeelden, waarmee we jou kunnen informeren als bijvoorbeeld het Mobiele Loket bij jou in het dorp is.

26. Wat vind je van posters, waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

27. Wat vind je van flyers, waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

28. Wat vind je van bellen, om te zeggen wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

29. Wat vind je van een e-mail, waarin staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

30. Wat vind je van een persoonlijke brief, waarin staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

31. Wat vind je van een website, waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is?

Vervelend	1	2	3	4	5	6	7	Leuk
Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
Onbelangrijk	1	2	3	4	5	6	7	Belangrijk

Algemene gegevens

Zou je misschien de laatste vragen ook voor mij willen beantwoorden? Je kunt alleen kans maken op 25 euro als je de hele enquête invult.

Leeftijd; Mijn leeftijd is.....

- 0 – 15
- 16 – 25
- 26 – 35
- 36 – 45

Geslacht; Ik ben een....

- Vrouw
- Man

Woonsituatie; Ik woon ik in een.....

- Dorp
- Stad

Woonsituatie; Op dit moment woon ik...

- Thuis, bij mijn ouders
- Op kamers
- Samen, met mijn vriend/vriendin/partner

Op dit moment.....

- Ga ik naar school
- Ben ik aan het werk
- Allebeide, ik werk en ga naar school
- Geen van beiden, ik zit thuis

Diploma; Heb je een MBO niveau 2 diploma?

- Ja
- Nee
- Ben ik mee bezig

Als je kans wilt maken op de waardebon van 25 euro, vul dan of je e-mailadres in of je telefoonnummer, zodat ik contact met je kan opnemen.

E-mail: .....

Telefoonnummer:.....

Dank je wel voor het invullen

Bijlage II Digitale versie: de informele en online enquête

Leren & Werken

Hallo,

Zometeen volgt er een enquête over het Leren & Werken Project Fryslân. Misschien heb je er al eens van gehoord via je jongerenconsulent of je werkcoach. Het Leren & Werken Project Fryslân is een project die jongeren zoals jij proberen te motiveren om weer te gaan leren, maar ook om te werken.

Mijn naam is Marije van der Wal en voor mijn afstuderen aan de Universiteit Twente doe ik een onderzoek voor het Leren & Werken Project. Zou jij deze enquête voor mij willen invullen? Het duurt maar 5 tot 7 minuten.

Als je vragen hebt, mag je mij altijd e-mailen op m.c.vanderwal@student.utwente.nl

Veel plezier met invullen! Groeten,
Marije

Start

---

www.thesistools.com

Leren & Werken

Bij de onderstaande vragen geef je aan wat je er van vindt.

Voorbeeld

Vraag: Het hebben van een hond is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

Het hebben van een hond lijkt mij heel erg leuk, maar ik denk dat het soms ook wel vervelend kan zijn, dus geef ik het een 6.

Het hebben van een hond lijkt mij ook een goed idee, maar niet altijd dus geef ik het een cijfer 4 en als laatste lijkt mij het hebben van een hond erg belangrijk, dus geef ik daar een cijfer 5.

1. Een opleiding volgen is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

2. Een baan hebben is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

3. Geld verdienen is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

4. Leren en werken is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

Bij de vragen hieronder kun je het juiste antwoord voor jou aanvinken

Bijvoorbeeld

Vraag: De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik vaker moet gaan sporten

Helemaal niet mee eens

Niet mee eens

Weet niet

Mee eens

Helemaal mee eens

Ik ben het hier niet mee eens, dus vink ik dat antwoord aan.

5. **De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een opleiding moet volgen***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

6. **De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een schooldiploma moet hebben***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

7. **De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn vinden dat ik een baan moet hebben***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

8. **Ik ben in staat om een opleiding op MBO-niveau 2 te volgen***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

9. **Ik ben in staat om te gaan werken***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

10. **Ik ben in staat om een startkwalificatie te halen***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

11. Ik ben in staat om werk te vinden*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

12. Ik kan zelf bepalen of ik een opleiding ga volgen*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

13. Ik heb het zelf in de hand of ik werk heb*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

14. Het ligt aan mijzelf of ik een startkwalificatie haal*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

15. **Het ligt aan mijzelf of ik ga werken zonder diploma***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

16. **Ik ben van plan binnenkort een opleiding te volgen***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

17. **Ik ben van plan in de toekomst mijn diploma te halen***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

18. **Ik ben van plan aan het werk te gaan zonder diploma***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

Weet je nog wat het Leren & Werken Project Fryslân was?

Het Leren & Werken Project Fryslân helpen jongeren om minimaal een MBO niveau 2 diploma te halen. Dit doen ze door jou te adviseren en te motiveren om een opleiding te volgen. Zo kun je, je diploma en startkwalificatie halen, zodat je later meer kans hebt op een goede baan.

Het Mobiele Leren & Werken Loket is een loket dat naar jou toekomt. Het is een bus die langskomt in dorpen en steden.

19. Het Leren & Werken Project Fryslân is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

20. Het Mobiele Leren & Werken Loket (de bus) is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

21. De meeste mensen die belangrijk voor mij zijn, vinden dat ik een bezoek moet brengen aan het Mobiele Leren & Werken Loket (de bus)*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

22. Ik ben in staat om het Mobiel Leren & Werken Loket (de bus) te bezoeken*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

23. Het ligt aan mijzelf of ik het Mobiele Loket (de bus) ga bezoeken*

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

24. **Ik ben van plan het Mobiele Loket (de bus) te bezoeken als deze in mijn dorp is***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

25. **Ik ben van plan informatie te vragen bij het Mobiele Loket (de bus) over mijn mogelijkheden***

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Weet niet
- Mee eens
- Helemaal mee eens

Er zijn een aantal manieren om jou te informeren over het Leren & Werken Project en het Mobiele Leren & Werken Loket.

Hieronder staan een aantal voorbeelden, waarmee we jou kunnen informeren als bijvoorbeeld het Mobiele Loket bij jou in het dorp is.

26. **Wat vind je van posters, waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp is**

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

27. Wat vind je van flyers waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in de buurt is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

28. Wat vind je van bellen, om te zeggen wanneer het Mobiele Loket bij jou in het dorp staat

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

29. Wat vind je van een e-mail, waarin staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in de buurt is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

30. Wat vind je van een persoonlijke brief, waarin staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in de buurt is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

31. Wat vind je van een website, waarop staat wanneer het Mobiele Loket bij jou in de buurt is

Vervelend 1 2 3 4 5 6 7 Leuk

Slecht 1 2 3 4 5 6 7 Goed

Onbelangrijk 1 2 3 4 5 6 7 Belangrijk

Zou je misschien de laatste vragen ook voor mij willen beantwoorden? Je kunt alleen kans maken op 25 euro als je de hele enquête invult.

32. Leeftijd; Mijn leeftijd is...*

- 0 - 15
- 16 - 25
- 26 - 35
- 36 - 45

33. Geslacht; Ik ben een....*

- Man
- Vrouw

34. Woonsituatie; ik woon in een...*

- Dorp
- Stad

35. Woonsituatie; Op dit moment woon ik....*

- Thuis, bij mijn ouders
- Op kamers
- Samen, met mijn vriend/vriendin/partner

36. Op dit moment...*

- Ga ik naar school
- Ben ik aan het werk
- Allebeide, ik werk en ga naar school
- Geen van beiden, ik zit thuis

37. Diploma; Heb je een MBO niveau 2 diploma?*

- Ja
- Nee
- Ben ik mee bezig

38. Wil je kans maken op de 25 euro? Vul dan hieronder je e-mailadres of je telefoonnummer in.

Emailadres:

Telefoonnummer:

Klik hier voor versturen

Heel erg bedankt voor het invullen van de enquête!!